

Jaarverslag 2012

Nederlandse Mededingingsautoriteit

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
2	Over de NMa	4
2.1	NMa in bedrijf	5
2.2	NMa als werkgever	10
2.3	Samenwerking.....	13
3	Mededinging.....	17
3.1	Agri, industrie en bouw.....	18
3.2	Financiële en zakelijke dienstverlening.....	22
3.3	Handel, diensten en transport	26
3.4	Netwerksectoren en media.....	31
3.5	Zorg	34
3.6	Duurzaamheid.....	38
3.7	Markt en Overheid	39
3.8	Rechtspraak in 2012 - Mededinging	40
4	Regulering.....	45
4.1	Energie	46
4.2	Vervoer.....	52
4.3	Rechtspraak in 2012 – Regulering.....	55
5	Consument & NMa	58
6	Financieel.....	61
7	Bedrijfsvoering.....	66
8	Opmaat naar ACM	68
9	Contactgegevens	69

1 Inleiding

De NMa heeft in 2012 veel bereikt: ons werk heeft een besparing opgeleverd van 251 miljoen euro voor alle consumenten in Nederland. In het jaarverslag van de NMa vindt u alle informatie. Omdat we op zoveel gebieden actief zijn, kunnen we echt een bijdrage leveren aan de welvaart van Nederland.

We zetten ons werk per 1 april 2013 voort binnen een nieuwe toezichthouder: de Autoriteit Consument & Markt. Dit is een samenvoeging van de NMa met de OPTA en de Consumentenautoriteit. Ook over deze samenvoeging kunt u meer lezen in dit jaarverslag. Ik nodig u uit meer te lezen over het werk van de NMa in 2012!

Chris Fonteijn
Voorzitter Raad van Bestuur

Maart 2013, Den Haag

2 Over de NMa

Marktwerking is goed voor consumenten

De missie van de NMa is om markten te laten werken. In een markt die goed werkt, doen ondernemingen hun uiterste best om de kwaliteit van hun producten en diensten te verbeteren, de prijzen laag te houden en nieuwe producten en diensten aan te bieden. Ondernemingen die dat beter doen dan hun concurrenten verkopen meer producten en diensten. Marktwerking zorgt er dus voor dat consumenten wat te kiezen hebben en waar voor hun geld krijgen. Als onafhankelijke autoriteit houdt de NMa hier toezicht op.

Goed werkende markten zijn niet altijd mogelijk. Bepaalde ondernemingen hebben “natuurlijke monopolies”. In dit soort markten is er bijvoorbeeld maar één aanbieder van een spoorlijn of een elektriciteitsnetwerk mogelijk. Het aanleggen van meerdere spoorlijnen of elektriciteitsnetwerken naast elkaar is niet efficiënt. Daarom legt de NMa deze ondernemingen regels op om te werken alsof ze wel concurrenten hebben. Zo stellen we bijvoorbeeld tarieven vast die een beheerder van een elektriciteitsnetwerk in rekening mag brengen. Of we controleren of deze bedrijven goede service bieden. We zorgen er ook voor dat bedrijven die van deze netwerken gebruik willen maken dat tegen redelijke voorwaarden kunnen doen.

Niet alleen overtredingen in het vizier

De NMa werkt missiegedreven. Dat wil zeggen dat we goed kijken naar wat de echte problemen zijn in een markt om zo te komen tot de beste oplossingen. Het opsporen van overtredingen en misstanden is daarbij erg belangrijk, maar het gaat ons niet alleen om boetes uitdelen. We willen dat bedrijven de regels kennen en ze ook naleven.

De NMa moet uit kunnen leggen wat er misgaat op een markt en tegelijkertijd laten zien dat ook andere belangen in beeld blijven. Belangen die niet altijd op het eerste gezicht economisch zijn, maar meer onderdeel van de publieke zaak, bijvoorbeeld de kwaliteit van zorg of duurzame energie. Op deze manier kweken we begrip voor ons werk.

2.1 NMa in bedrijf

De NMa functioneert sinds juli 2005 als een Zelfstandig Bestuursorgaan (ZBO) met een Raad van Bestuur aan het hoofd. Op 25 maart 2011 heeft de Ministerraad besloten om de toezichthouders NMa, OPTA en Consumentenautoriteit samen te voegen tot de Autoriteit Consument en Markt (ACM). Lees meer over ACM in hoofdstuk 8.

Bestuurswisseling

Per 1 januari 2013 is mw. Anita Vegter toegetreden tot de Raad van Bestuur van de NMa. Zij volgt mw. Dineke Mulock Houwer op. Anita Vegter is tevens beoogd lid Raad van Bestuur van ACM.

Kerncijfers NMA

Deze tabel toont de kerncijfers met betrekking tot de belangrijkste activiteiten van de NMA.

Kerncijfers NMA 2012		2010	2011	2012	toelichting 2012
Mededinging					
Rapporten en boetes					
	Aantal mededingingsrechtelijke onderzoeken	19 (+1)	18	14	
	Aantal onderzoeken afgedaan middels een rapport (vaststelling redelijk vermoeden dat Mededingingswet is overtreden)	11	10	6	
	Aantal zaken dat is afgedaan middels de inzet van een ander instrument dan een rapport	3 (+1)	2	8	
	Aantal zaken waarin het onderzoek is stopgezet vanwege onvoldoende bewijs	5	6	0	
	Aantal zaken waarin boete en/of last is opgelegd	12	6	6	
	Totaal boetes in miljoenen EUR	137,1	39,7	32,1	
	Aantal boetes voor feitelijk leidinggevende	8	2	6	
Klachten, Informele zienswijzen en ingebrekestellingen					
	Afgeronde klachten over overtredingen van de Mededingingswet	17	18	34	
	Informele zienswijze	1	1	0	
	ingebrekestellingen	2	9	4	In het jaar ingediende ingebrekestellingen Mededinging en Energie
	dwangsommen uhv. ingebrekestellingen	0	0	1	
Concentraties					
	Opbrengst meldingen en vergunningen in mln. EUR	1,3	1,4	1,6	
	Meldingen van fusies, overnames en joint ventures (concentraties)	83	98	91	
	Concentratiemeldingen die niet gemeld hoefden te worden	1			
	Ingetrokken meldingen	4	6	2	
	Ontheffing van wachtperiode	0	3	3	
	Besluiten op meldingen concentraties	83	87	99	
	Vergunning voor concentratie vereist	7	5	5	
	Vergunningsaanvragen	4	5	6	
	Ingetrokken Vergunningsaanvragen	1	2	1	
	Besluiten op vergunningsaanvraag	3	4	6	
Vervoer					
Spoorwegwet					
	Aantal onderzoeken vervoerkamer	2	7	7	
	Aantal onderzoeken dat is afgedaan middels een rapport	-	-	0	
	Aantal zaken dat is afgedaan middels de inzet van een ander instrument dan een rapport	-	3	7	
	Aantal zaken waarin geen overtredingen zijn geconstateerd	-	4	7	
	Afgeronde klachten over de Spoorwegwet	-	-	1	
	Adviezen ministerie I&M	5	6	2	
Wet luchtvaart					
	Met besluit afgehandelde aanvragen om oordeel over tarieven	-	2	0	
	Goedkeuringsbesluit toerekeningssysteem	2	-	-	
Loodsenwet					
	Besluiten Loodsenwet	1	4	6	
Wp2000					
	Zaken gemeentelijke vervoerbedrijven afgerond	-	-	-	
	Aantal zaken afgerond met rechtsoordeel	-	-	-	
	Adviezen ministerie I&M	1	-	-	
Energie					
	Opbrengst bijdrageregeling energie in mln. EUR	3,1	4,1	2,8	
	Methode-besluiten	4	7	-	
	Uitvoeringsbesluiten	116	78	217	
	Handhavingsbesluiten	3	2	3	
	Adviezen aan Minister van EL&I	9	12	18	
	Geschillenbeslechting	26	20	17	
	Aantal zaken E waarin boete en/of last is opgelegd	1	3	3	2012: waarvan 2 feitelijk leidinggevers
	Totaal boetes in energiezaken in miljoenen EUR	0,2	10,4	4,4	
Bezwaar					
	Afgeronde zaken bezwaar tegen Mededingingsbesluiten	12	24	16	
	Afgeronde zaken bezwaar tegen Energiebesluiten	118	142	105	
	Afgeronde zaken bezwaar tegen Vervoersbesluiten	1	1	4	
Beroep					
	Afgeronde zaken beroep tegen Mededingingsbesluiten	12	11	10	
	Afgeronde zaken hoger beroep tegen Mededingingsbesluiten	36	13	12	laatste 4 bouwuitspraken
	Afgeronde zaken beroep tegen Energiebesluiten	55	73	56	
	Afgeronde zaken hoger beroep tegen Energiebesluiten	-	-	2	
	Afgeronde zaken beroep tegen Vervoersbesluiten	6	1	2	
	Afgeronde zaken hoger beroep tegen Vervoersbesluiten	1	3	3	
Outcome					
	3-jaars voortschrijdend gemiddelde in mln. EUR [prijzen 2012]	387	259	251	
Budget en personeel					
	Totaal toegekend budget [mln. Euro]	45,9	45,4	45,4	
	Aantal medewerkers op 31 december	433	395	372	
	Verhouding man/vrouw	52%/48%	52%/48%	53%/47%	
	Gemiddelde leeftijd personeel	38	39	41	

Doorlooptijden

Omwillen van de transparantie publiceert de NMa al enkele jaren in haar jaarverslag informatie over de realisatie van interne normen voor enkele kernprocessen. In concentratiezaken en geschillen heeft de NMa in 2012 haar normtijden gehaald. Ook in mededingingsrechtelijke onderzoeken die niet leidden tot een handhavingsproduct, haalde de NMa haar interne norm voor de doorlooptijd. In procedures die leidden tot een sanctie haalde de NMa haar interne norm in veel gevallen niet. Een van de redenen hiervoor is dat in zaken met (hoge) boetes vaak diepgaand onderzoek nodig is, niet alleen naar de gedraging die een overtreding oplevert, maar ook naar de actuele financiële positie van partijen. De interne norm voor bezwaarzaken voor mededinging, vervoer en energie werd niet altijd gehaald. Dit wordt veelal veroorzaakt door de samenloop met andere procedures binnen of buiten de NMa. In veel gevallen bestaat rechtstreeks contact tussen de NMa en partijen en geeft de NMa aan wanneer een besluit is te verwachten en worden deze toegezegde termijnen vervolgens gehaald.

Verbeteringen

De NMa blijft gericht aandacht besteden aan de doorlooptijden van haar kernprocessen, onder meer door intern heldere (capaciteits)afspraken te maken. Voor zover mogelijk wordt ook projectmatig gewerkt en wordt bij processen zoals dossiervorming meer gebruik gemaakt van ondersteunende ICT. In de planning wordt rekening gehouden met een mix van grote, middelgrote en kleine zaken, dit komt ook de efficiënte inzet van mensen en middelen ten goede. Ten slotte zijn de doorlooptijden onderdeel van reguliere overleggen tussen de Raad van Bestuur en directeuren en wordt zowel in de eerste fase als in de bezwaarfase scherp gestuurd op capaciteit.

Gedetailleerde informatie en enkele toelichtingen zijn te vinden in de tabel over doorlooptijden.

Doorlooptijden NMa 2012

Product	Norm (dgn)	Norm	2009	2010	2011	2012
			Realisatie	Realisatie	Realisatie	Realisatie
Onderzoeken met handhavingsproduct	336	90%	38%	64%	100%	55%
Onderzoek zonder handhavingsproduct (1)	175	90%	71%	78%	80%	94%
Melding concentratie	28	100%	100%	100%	100%	100%
Verzoek ontheffing wachtperiode (art. 40)	15	100%	100%		100%	100%
Vergunning concentratie	91	100%	100%	100%	100%	100%
Klacht art. 71 Spoorwegwet	61	100%				
Geschilbeslechting (elektriciteit- en gaswet)	120	75%	63%	73%	60%	82%
Sanctie Mededinging (art. 6 en 24)	252	75%	88%	38%	22%	0% (2)
Sanctie elektriciteit- en gaswet	91	75%	100%	100%	33%	33%
Sanctie niet-meewerken/niet-melden	91	100%	100%	100%		100%
Bezwaar Mededinging (zonder bezwaar advies commissie)	210	90%	93%	60%	17%	78%
Bezwaar Mededinging (met bezwaar advies commissie)	252	75%	56%	38%	33%	43% (2)
Bezwaar Elektriciteit- en gaswet	140	75%	43%	37%	43%	42%
Sanctie Vervoerswetten	91	75%				
Bezwaar Vervoerswetten	140	75%	100%	100%	100%	0%
Wob-verzoek (algemeen)	56	75%	43%	82%	75%	70%

Een lege cel houdt in dat er dat jaar geen producten zijn afgerond of het instrument niet is ingezet
De normtijden tussen haakjes zijn oude interne normen die zijn gewijzigd. Het aantal dagen zijn kalenderdagen.

(1) Dit zijn onderzoeken die worden stopgezet. Hieronder vallen ook klachten die worden ingetrokken of afgewezen. In de regel gebeurt dat laatste binnen 56 dagen.

(2) Daling is met name het gevolg van (bij betrokken partijen bekende) samenloop met andere procedures, binnen en/of buiten de NMa. Deze afhankelijkheid maakte dat doorlooptijden uitkwamen boven de norm, die gebaseerd is op op zichzelf staande procedures.

'Outcome' berekeningen

De NMa publiceert jaarlijks een schatting van wat het werk van de NMa oplevert voor consumenten en afnemers. Zij doet dit in termen van een verandering in de consumentenwelvaart. Met het periodiek publiceren van deze 'outcome' wil de NMa de kwantificeerbare baten van haar handelen in beeld brengen. Deze baten worden voor 2012 geschat op 250 miljoen euro. Dit is het driejaars voortschrijdend gemiddelde van de eerstejaarseffecten van besluiten in 2010, 2011 en 2012. De baten bedragen daarmee ruim vijf keer het budget van de NMa (44,4 miljoen euro in 2012). Sinds 2002 schommelde de outcome grofweg tussen de 250 miljoen euro en 600 miljoen euro.

De outcome van de NMa wordt berekend volgens een methode die op een consistente manier bepaalt wat de directe effecten van het ingrijpen van de NMa zijn in het kader van haar taken op het gebied van het mededingingstoezicht en de regulering van energie- en vervoermarkten. De berekening ziet op de toekomstige effecten van de besluiten die de NMa heeft genomen, voor zover die kwantitatief te bepalen zijn. De NMa publiceert jaarlijks een working paper om de berekening toe te lichten.

Toets door het Centraal Planbureau

Evenals in 2011 heeft het Centraal Planbureau (CPB) op verzoek van de NMa de outcome-berekeningen voor 2012 getoetst. In deze beknopte plausibiliteitstoets beoordeelt het CPB, op hoofdlijnen, de zorgvuldigheid bij het berekenen van de outcome en de redelijkheid van de orde van grootte van de outcome. De conclusies van deze toets zijn als volgt:

- de outcomeberekening is zorgvuldig uitgevoerd, met behulp van rudimentaire vuistregels met voldoende mate van onderbouwing vanuit de economische literatuur;
- de outcomeberekening geeft een indicatie van de orde van grootte van de relatief eenvoudig kwantificeerbare directe effecten op korte termijn voor directe afnemers; en
- de outcomeberekening laat diverse effecten buiten beschouwing waardoor een voorzichtige interpretatie nodig is.

Klachten over de NMa

In 2012 ontving de klachtenfunctionaris van de NMa vijf klachten over de wijze van optreden van de NMa.

Van twee klachten is de behandeling stopgezet nadat de klachten na telefonisch contact met de klagers, naar tevredenheid waren afgehandeld. Eén klacht betrof de wijze van communiceren over een lopende procedure van de Energiekamer. De andere klacht ging over een niet-tijdige reactie op correspondentie van de klager.

Aan één klacht is, conform het verzoek van de klager, tegemoet gekomen door een schriftelijke reactie waarin de feitelijke gebeurtenissen omtrent de vermissing van documenten uiteen werden gezet. Eén klacht met betrekking tot de gang van zaken in de klachtenprocedure, is ongegrond verklaard. De NMa was daarbij van oordeel dat de toegepaste procedure voor de behandeling van de klacht ordentelijk is en dat er zorgvuldig en proportioneel is gehandeld jegens de klager. Eén ingediende klacht is nog in behandeling.

2.2 NMa als werkgever

De NMa hecht aan een professioneel personeelsbeleid. Centraal daarbij staat 'Talentmanagement'. De afdeling HRM ondersteunt het management in de selectie van getalenteerde medewerkers en in het binden van de medewerkers aan de organisatie. Daarnaast ondersteunt HRM de organisatie in het creëren van mogelijkheden voor medewerkers om zich te ontwikkelen zodat zij in staat zijn hun maximale bijdrage te leveren aan het realiseren van de ambities van de NMa. De Raad van Bestuur vindt het belangrijk dat binnen alle directies van de NMa op dezelfde wijze omgegaan wordt met het HRM-beleid om zo de gewenste cultuur optimaal te stimuleren. Voor de afdeling HRM heeft 2012 mede in het teken gestaan van het voorbereiden van een (strategisch) HRM-beleid voor de nieuwe organisatie, Autoriteit Consument en Markt en het voorbereiden en uitvoeren van het plaatsingsproces in het kader van de fusie. Daarnaast heeft HRM de teams uit de lijn ondersteund bij de voorbereidingen voor de nieuwe organisatie.

Instroom

De instroom in 2012 is beperkt geweest en nog iets lager uitgevallen dan in 2011. De redenen hiervoor zijn ongewijzigd ten opzichte van vorig jaar. Ten eerste is de EZ-brede vacaturestop nog steeds van kracht. Uitgangspunt hierbij is het streven om zoveel mogelijk vacatures te vervullen door een EZ-medewerker. Ten tweede is ook in 2012 rekening gehouden met de beoogde krimp in het kader van de taakstelling van het kabinet Rutte I.

Ook in 2012 bestaat de helft van de vacatures die heeft opengestaan uit tijdelijke functies. Deze zijn ingevuld door middel van (interne) detachering of door gebruikmaking van een uitzendbureau. De vaste vacatures zijn in 2012 vaak tijdelijk ingevuld door bijvoorbeeld een detachering of, in een enkel geval, externe inhuur. Voor deze tijdelijke oplossingen is gekozen vanwege de aanstaande fusie of door het ontbreken van geschikte kandidaten. Van het totaal aan vacatures (tijdelijk en vast) is 87 % vervuld binnen de doorlooptijd van drie maanden waar de NMa naar streeft.

Voor de NMa is het van groot belang de juiste mensen aan te trekken en te behouden. Ook in tijden van taakstelling blijft het daarom belangrijk te investeren in arbeidsmarktcommunicatie, opleiding en ontwikkeling. Vanwege het terughoudend vacaturebeleid is hier in 2012 in geïnvesteerd door het creëren van diverse stagemogelijkheden voor studenten zodat zij op deze wijze kennis konden maken met het werkveld van de NMa. De NMa heeft in 2012 geen inhouse dagen georganiseerd en ook niet deelgenomen aan arbeidsmarktdagen.

Op het gebied van personeel heeft de NMa de taakstelling Balkenende IV voor 2012 gerealiseerd door natuurlijke uitstroom en het niet verlengen van tijdelijke aanstellingen of het niet omzetten hiervan naar een vast dienstverband. Ten opzichte van 2011 is de uitstroom in 2012 met bijna 40 % afgenomen. In 2011 verlieten 43 mensen de organisatie, in 2012 waren dat er 26. De bezetting begin 2012 was 375,5 fte, op 31 december 2012 bedroeg deze 353,7 fte. Op deze datum was 89,8 % van de formatieplaatsen bezet. Deze bezettingsgraad is gebaseerd op de feitelijke contracturen van de medewerkers.

Ontwikkeling personeel en management

Ook in 2012 is er geïnvesteerd in het behoud van getalenteerde medewerkers. De aandacht voor mobiliteit en de leerprogramma's voor starters, professionals en advanced professionals vanuit de NMa Academie zijn hier uitwerkingen van. In 2012 heeft de NMa Academie het Professionals Programma (PP), een directiespecifieke

leerroute waarin verdieping plaatsvindt, en het Advanced Professionals Programma (APP), een expertprogramma dat in samenwerking met Universiteit Nyenrode voor de NMa en haar fusiepartners is opgezet, uitgevoerd. Naast de organisatie van deze programma's en het voldoen aan overige opleidingsvragen heeft de NMa Academie zich in 2012 vooral gericht op het oprichten en ontwikkelen van programma's voor de toekomstige ACM Academie. Het aanbod van de NMa Academie dienst als basis voor het aanbod van de ACM Academie.

Arbeidsomstandigheden en ziekteverzuim

Het ziekteverzuim bedroeg in 2012 4,0 %. Dit komt dicht bij de norm van 3,8 %. Het percentage is gedaald ten opzichte van 2011, toen bedroeg het ziekteverzuim 4,3%. In 2012 is verder gewerkt aan verbetering van verzuimbegeleiding en actief verzuimmanagement door leidinggevendenden. Regelmatige 'overleggen van de leidinggevendenden met de bedrijfsarts en bedrijfsmaatschappelijk werker en begeleiding vanuit de HRM-adviseurs zijn hier voorbeelden van. Het voorkomen van verzuim en de verzuimbegeleiding van langdurig zieken blijft ook voor 2013 een belangrijk aandachtspunt, met als doel het verzuimpercentage en de verzuimfrequentie zoveel mogelijk te verlagen. In 2012 is, in voorbereiding op de samenvoeging, gewerkt aan een nieuw ACM-verzuimprotocol.

Medezeggenschap

De OR was in 2012 nauw betrokken bij de fusie van de drie toezichthouders, onder andere bij het opstellen van het voorgenomen en definitieve organisatiebesluit en de plaatsingsprocedure. Daarnaast was er aandacht voor de implementatie van Functiegebouw Rijk (het plaatsen van alle medewerkers in de nieuwe Rijksbrede functies) en de werving van een nieuw lid van de Raad van Bestuur (vanaf 1 januari 2013 heeft mw. Vegter mw. Mulock Houwer opgevolgd als lid van de Raad van Bestuur van de NMa). In het kader van de fusie heeft de OR intensief contact met de OR van de OPTA en de personeelsvertegenwoordiging van de CA. Dit gezamenlijke "PlatfORm" heeft in 2012 maandelijks overleg gevoerd met de Stuurgroep fusie over de voortgang van de fusie. Daarnaast vond in 2012 zes keer een overlegvergadering plaats tussen de Raad van Bestuur ('de bestuurder') en de Ondernemingsraad (OR). Eén van de OR-leden vertegenwoordigt de NMa in de Departementale Ondernemingsraad (DOR) van EZ.

Tabel 3: De NMa als werkgever

In de onderstaande tabel is een aantal HRM-indicatoren opgenomen met daarbij de behaalde resultaten in 2012.

Kritische succesfactor	Monitoringsinstrument	NMa-norm	Realisatie 2012 (fte's)	Realisatie 2011 (fte's)
Bezettingsscores	Bezettingsgraad	95 %	89,8 %	96,9 %
	Instroom	-	1,3 %	1,6 %
	Uitstroom	-	6,1 %	10,3 %
	Percentage vrouwen in S14 en hoger	32 %	38,7 % (37,5 % leidinggevend)	31,5 % (36,8 % leidinggevend)
	Verhouding man/vrouw	50 % - 50 %	55,1 / 44,9 % (53,2 / 46,8 % in personen)	54,0 / 46,4 % (52,0 / 48,0 % in personen)
Resultaten arbeidsmarktcommunicatie	Doorlooptijd vacatures	85 % binnen drie maanden	87,0 %	95,2 %
	Deelname arbeidsmarktdagen	6 per jaar	0	3
	Open dagen bij de NMa	1	0	1
	Aantal sollicitanten	-	269	146
	Aantal vervulde vacatures	-	24	21
Opleiding en ontwikkeling	% loonsom besteed aan opleiding	3 %	3,0 %	2,9 %
Exitinterviews	% gehouden exitinterviews	75 %	84,6 %	72,1 %
Verzuim	Ziekteverzuim	Maximaal 3,8 %	4,0 %	4,3 %

2.3 Samenwerking

Nationaal

In Nederland werkt de NMa samen met een groot aantal toezichthouders en inspecties. In veel gevallen ziet die samenwerking op individuele zaken en onderwerpen. Binnen de grenzen van de wet ontvangt en levert de NMa steeds vaker nuttige informatie voor onderzoeken. De NMa, de Onafhankelijke Post en Telecommunicatieautoriteit, de Consumentenautoriteit, de Nederlandse Zorgautoriteit, de Autoriteit Financiële Markten, de Nederlandsche Bank en het College Bescherming Persoonsgegevens werken samen in het Markttoezichthoudersberaad. In het beraad wisselen ze kennis en praktijkvoorbeelden uit en maken ze afspraken over een gezamenlijke aanpak van thema's.

Het Markttoezichthoudersberaad

Sinds 2008 neemt de NMa actief deel aan het Markttoezichthoudersberaad (MTb). Dit beraad is een platform voor samenwerking tussen de markttoezichthouders NMa, OPTA, Autoriteit Financiële Markten (AFM), Nederlandse Zorgautoriteit (NZa), de Nederlandsche Bank (DNB), Consumentenautoriteit (CA) en College Bescherming Persoonsgegevens (CBP). In november 2012 trad ook de Kansspelautoriteit toe tot het MTb. Deze toezichthouders hebben in de praktijk met vergelijkbare vraagstukken te maken. In het beraad wisselen zij kennis en 'best practices' uit en maken ze afspraken over een gezamenlijke aanpak van thema's. Deze samenwerking kan op den duur leiden tot een vermindering van de toezichtlasten, omdat kennisdeling en gezamenlijk optreden de efficiëntie van het toezicht ten goede komen. Samenwerking in specifieke zaken wordt geregeld in samenwerkingsprotocollen tussen de toezichthouders.

Criteria van goed toezicht

In het kader van de herziening van de Kaderstellende Visie op Toezicht heeft het Markttoezichthoudersberaad onder meer een verdere uitwerking gemaakt van de criteria voor goed toezicht. Dat past binnen het gezamenlijke standpunt dat in 2011 werd gegeven namens het MTb. De partners zijn voornemens om de criteria in het voorjaar van 2013 te publiceren.

Werkagenda

In 2012 is gewerkt met een gezamenlijke agenda. De onderwerpen zijn binnen het MTb nader uitgewerkt en de uitkomsten zijn besproken door de bestuurders. Thema's op de agenda zijn:

- Aanvullende input voor het Ministerie van Binnenlandse Zaken voor de "Kaderstellende Visie op Toezicht".
- Criteria voor goed toezicht: gezamenlijke verkenning van elementen voor een objectieve maatstaf en heldere en consistente criteria voor goed toezicht.
- Input voor de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) voor het onderzoek naar "Toezicht, evenwicht en verantwoordelijkheid".
- Systeemtoezicht: analyse van de voor- en nadelen van systeemtoezicht en de toepasbaarheid daarvan in het markttoezicht.
- Een analyse van het spanningsveld tussen openbaarheid van oordeelsvorming en de belangen van ondertoezichtgestelden.

In 2012 lag het roulerend voorzitterschap bij OPTA en CBP. Vernieuwingen in toezicht en de toekomst van het toezicht waren de samenhangende thema's van twee plenaire bijeenkomsten voor medewerkers van de

toezichthouders. Prof.dr.ir. de Vries, lid van de WRR, sprak in juni over het WRR-rapport 'Publieke zaken in de marktsamenleving'. Eind november ging Prof.dr. Knottnerus, voorzitter van de WRR met het beraad in gesprek over onderwerpen die wellicht onderdeel worden van het toekomstige WRR-rapport over de toekomst van toezicht.

In 2013 pakt het MTb de volgende onderwerpen op:

- Een analyse van het spanningsveld tussen openbaarheid van oordeelsvorming en de belangen van ondertoezichtgestelden (vervolg 2012).
- Een reactie op de uitkomsten van het WRR-rapport Toekomst van Toezicht
- Een nadere analyse van de wijze waarop extern toezicht kan plaatsvinden via intern toezicht: de complementaire rol van intern toezicht voor de externe toezichthouder.

Autoriteit Consument en Markt

De fusie en herinrichting van de NMa, OPTA en de Consumentenautoriteit tot de Autoriteit Consument en Markt is een onderwerp dat ook van internationaal belang is geweest in 2012. Leden van de Raad van Bestuur en medewerkers zijn gevraagd om hierover te spreken op internationale podia.

Binnen het International Competition Network (ICN) heeft Chris Fonteijn, gesproken over de bredere rol van advocacy en over de mogelijke synergie door de ACM voor bijvoorbeeld de beoordeling van fusies in de gereguleerde sectoren. Het eerdere werk over consumentenwelvaart dat de NMa heeft verricht in ICN-verband is in 2012 [gepubliceerd](#) en dit onderwerp wordt nu verder vormgegeven in de strategie van de ACM. Bill Kovacic, de voormalige voorzitter van de Amerikaanse toezichthouder Federal Trade Commission, heeft de fusiepartners in 2012 bijgestaan bij de ontwikkeling van de ACM-strategie en heeft bij de ACM i.o. seminars gehouden over de rol van soortgelijke autoriteiten als de ACM in andere landen.

Chris Fonteijn sprak verder bij ECN-vergaderingen in Brussel, de European Competition Association (ECA) in Tallinn en bij de Heads of Agency workshop in Fordham over de structuur van mededingingsautoriteiten. Andere NMa-Raadsleden, directeuren en experts hebben gesproken over procedurele autonomie in cross-border onderzoek, informatie-uitwisseling, mededingingsprocedures voor de rechter en forensisch onderzoek. Stuk voor stuk onderwerpen waar de NMa veel ervaring mee heeft.

De NMa heeft daarnaast kennis en ervaring gedeeld met onder meer delegaties uit andere EU-landen, zoals de Engelse Office of Fair Trading, en van buiten de EU, zoals China en Indonesië. Binnen de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) heeft de NMa bijgedragen aan trainingsprogramma's in Polen en Rusland. De NMa leverde tevens een paper over ziekenhuisfusies voor een OESO-rondetafel en heeft deelgenomen aan het ontwikkelen van 'benchmarking' en evaluatieprocessen voor mededingingsautoriteiten binnen de OESO.

Internationaal

De Europese en internationale context van het werk van de NMa heeft een vaste plaats in de dagelijkse praktijk. Deelname aan en kennisdeling binnen internationale netwerken is van groot belang voor het effectief functioneren van de NMa. Er bestaat intensieve samenwerking met buitenlandse collega-toezichthouders, zoals in het International Competition Network (ICN) en met de leden van het European Competition Network (ECN) en de Europese Commissie. Samenwerking vindt plaats op allerlei niveaus: van adviseren over regelgeving tot operationele samenwerking in individuele zaken. Met andere autoriteiten worden tips en strategieën uitgewisseld. Opinies, besluiten en rechterlijke uitspraken werken door in de manier waarop de NMa haar taken uitvoert. Kennis wordt gedeeld via online verslagen, interne presentaties en cursussen.

NMa hoog in de ratings

De Global Competition Review (GCR) geeft de NMa '4 sterren' in haar jaarlijkse, mondiale rating van mededingingsautoriteiten in 38 landen. Daarmee staat de NMa op gelijke hoogte met mededingingsautoriteiten uit bijvoorbeeld het Verenigd Koninkrijk en Australië. De NMa dankt deze positie onder meer aan haar handhavingsresultaten en de goede trackrecord van de NMa in beroepzaken bij de rechter (in 2011).

Internationaal Mededinging

Binnen het European Competition Network (ECN) werkt de NMa nauw samen met de Europese mededingingsautoriteiten en de Europese Commissie. Zo heeft de NMa binnen het ECN eind december meegewerkt aan een Resolutie over het belang van mededinging en consumentenwelvaart bij de hervorming van het [Gemeenschappelijk Landbouwbeleid](#). Daarnaast hebben de NMa en andere lidstaten meegewerkt aan verschillende ECN-sectorrappporten, zoals over mededinging in de [voedselsector](#).

Verder zijn er als vervolg op de evaluatie van EU-Verordening 1/2003 over de uitvoering van het kartelverbod en het verbod op misbruik van een economische machtspositie twee rapporten opgesteld over onderzoeksbevoegdheden en besluitvormingsbevoegdheden in de lidstaten ter bevordering van convergentie.

- [Investigative powers report](#)
- [Decision-making powers](#)

De NMa heeft ook meegewerkt aan een Resolutie waarin de Europese mededingingsautoriteiten een gezamenlijk standpunt naar buiten hebben gebracht over de bescherming van clementiedossiers bij [civiele schadevergoedingsacties](#). De NMa heeft actief bijgedragen aan de [herziening van het model-clementieprogramma](#) van het ECN. Dit programma vormt het uitgangspunt voor de nationale clementieregelingen van alle Europese mededingingsautoriteiten en de Europese Commissie, dat tot doel heeft te stimuleren dat karteldeelnemers een kartel bij de mededingingsautoriteit aangeven in ruil voor boetevermindering.

Internationaal energie & vervoer

De NMa werkt in 2012 samen met toezichthouders van buurlanden en in Europees verband aan de Europese interne energiemarkt. De samenwerking vindt plaats binnen de Council of European Energy Regulators (CEER) en de Agency for Cooperation of Energy Regulators (ACER). ACER is de onafhankelijke Europese

energietoezichthouder en is opgericht in 2011. 2012 was het eerste volledige jaar van ACER. Een belangrijke taak van ACER is het opstellen van zogenoemde Framework Guidelines (kaderrichtsnoeren) die nader uitgewerkt moeten worden in Europese marktregels (zogenoemde netwerkcodes). Die leveren een belangrijke bijdrage aan het realiseren van de interne markt per 2014.

Geert Moelker, manager Handel en Transport Elektriciteit bij de NMa, is benoemd tot vicevoorzitter van de werkgroep Elektriciteit van ACER. Gelijktijdig vervult hij deze rol ook voor CEER, het samenwerkingsverband van de energie toezichthouders van alle 27 Europese lidstaten. De NMa vervult daarmee een trekkersrol in het proces rondom Europese marktintegratie. Bovendien is de NMa al jaren voorzitter van het Gas Regionaal Initiatief Noord-West, een samenwerkingsverband waar deelnemers uit 10 landen samenwerken aan regionale marktintegratie.

Bilaterale samenwerking met buurlanden heeft bij gas geleid tot een innovatieve pilot voor het veilen van gebundelde transportcapaciteit tussen de gasnetwerken van netbeheerder Gasunie Transport Services (GTS) en Gasunie Deutschland.

Voor elektriciteit heeft de samenwerking geleid tot impliciete veiling van transportcapaciteit op de dag zelf over de NorNed elektriciteitskabel, die Nederland met Noorwegen verbindt. Ook bij BritNed, de elektriciteitskabel die Nederland met Groot-Brittannië verbindt, werd handel op de dag zelf mogelijk. Op de grens met België is door verbeterde samenwerking tussen de netbeheerders per december 150 MW extra transportcapaciteit beschikbaar gesteld, met de intentie tot dezelfde verhoging per januari 2013. De verhoging van capaciteit op de grens met België is zeer gewenst omdat België gedurende de winterperiode afhankelijk is van elektriciteitsproductie in andere landen om aan de piekvraag te kunnen voldoen.

Door de genoemde uitbreiding van capaciteit en handelsmogelijkheden kunnen marktpartijen hun inkoop- en afzetmogelijkheden vergroten. Daarbij is de handel op de dag zelf ook van belang voor het afstemmen van handel op de productie van hernieuwbare energiebronnen, zoals zon en wind.

Vervoer

In 2011 hebben zestien onafhankelijke Europese toezichthouders op het spoor, waaronder de NMa, de IRG-Rail opgericht, de Independent Regulators Group voor op het spoor. In 2012 heeft de vervoerkamer van de NMa proactief geparticipeerd in de werkgroepen van de IRG-Rail. Onder voorzitterschap van de Duitse toezichthouder Bundesnetzagentur en vicevoorzitter van het Verenigd Koninkrijk (ORR) zijn een zestal position papers aangenomen. De IRG Rail streeft naar harmonisatie van het toezicht en de uitwisseling van kennis tussen de Europese spoorregulators.

3 Mededinging

De NMa houdt toezicht op de naleving van de Mededingingswet en de artikelen 101 en 102 van het Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie. Dit algemene mededingingstoezicht bestaat uit drie pijlers: het kartelverbod, het verbod op misbruik van een economische machtspositie en de fusietoets. Daarnaast houdt de NMa sinds 1 juli 2012 toezicht op de Wet Markt en Overheid.

De NMa kan handhavend optreden als bedrijven een kartel vormen. Dat gebeurt bijvoorbeeld als ze onderling afspraken maken over de hoogte van hun prijzen of over hun leveringsgebied. Dat kan leiden tot hogere prijzen of minder keus voor de consument. De NMa achterhaalt kartels door het doen van onderzoek. Het kan ook voorkomen dat de NMa een kartel op het spoor komt na een tip, of nadat een bedrijf zelf een kartel heeft opgebiecht.

Ondernemingen met een zeer sterke positie op de markt (een economische machtspositie) mogen van die positie geen misbruik maken. Bijvoorbeeld door concurrenten uit te sluiten van de markt, gelijksoortige afnemers verschillend te behandelen of door het stellen van (te) hoge tarieven. Als er misbruik wordt gemaakt, kan de NMa optreden.

Wanneer twee of meer bedrijven als één bedrijf verder gaan, spreken we van een fusie. Ook kan het ene bedrijf het andere overnemen. Fusies en overnames kunnen ertoe leiden dat bedrijven in de markt zo sterk worden dat andere bedrijven te weinig kansen krijgen en afnemers te weinig keuze overhouden. De NMa beoordeelt daarom of concentraties voldoen aan de Mededingingswet.

Bedrijven die zich niet aan de Mededingingswet houden, zijn in overtreding. Daarop staan sancties. Overtreders van de wet riskeren een boete. De hoogte daarvan kan de NMa zelf vaststellen binnen de kaders die zijn gesteld in de Mededingingswet en de beleidsregels van de Minister van Economische Zaken. De hoogte van de boete hangt onder meer af van de ernst van een overtreding en is maximaal 10% van de omzet van het bedrijf. De NMa kan in plaats van een sanctie ook een zogenoemd 'toezeggingsbesluit' nemen, waarbij een sanctie achterwege blijft in ruil voor de toezegging van de onderneming dat deze zijn gedrag aanpast zodat dit niet in strijd komt met de Mededingingswet.

3.1 Agri, industrie en bouw

Agrarische sector

De agrarische sector bestaat uit de land- en tuinbouw, de veeteelt en de visserij. De agrarische sector kent een bijzondere dynamiek. Een kenmerk van de agrarische sector is dat er grote prijsbewegingen kunnen optreden. In 2009 heeft de NMa onderzoek gedaan naar de margeverdeling in de keten van boer tot supermarkt. Dit en de onderhandelingsmacht van de agrarische sector zijn veelbesproken onderwerpen, ook in de andere lidstaten van de EU.

In het kader van de aanpassing van het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid is er momenteel een bredere discussie over de toepasselijkheid van de mededingingsregels in de agrarische sector. De Werkgroep Food van het European Competition Network (ECN) heeft aan deze discussie een bijdrage geleverd door een resolutie aan te nemen waarin de nationale mededingingsautoriteiten aangeven dat het niet wenselijk is om de mededingingsregels voor de agrarische sector vergaand te versoepelen, omdat dit slecht is voor de innovatie- en concurrentiekracht van de landbouwsectoren. Sectoren die te maken hebben met aanzienlijke concurrentie van producenten van buiten Europa.

Binnen het ECN is ook een [rapport](#) opgesteld waarin de activiteiten van de Europese mededingingsautoriteiten in de voedselsectoren vanaf 2004 in kaart zijn gebracht.

Daarnaast krijgt duurzaam produceren onder andere binnen de agrarische sector steeds meer aandacht. Dat levert vaak vragen op over samenwerking binnen productieketens en de ruimte die de Mededingingswet en de Europese regelgeving daarvoor bieden. Om hierover meer duidelijkheid te geven heeft de NMa met verschillende initiatiefnemers om de tafel gezeten en wordt gewerkt aan een kennisbank voor op de website.

Industriële sector

Onder industrie vallen alle industriële bedrijven, van bijvoorbeeld glasfabrieken tot voedselverwerkende bedrijven. In sommige deelsectoren in de industrie zijn maar weinig aanbieders. Bovendien produceren bedrijven vaak homogene producten. Dat samen maakt het risico op kartelvorming hoog in die bedrijfstakken.

Bouw- en bouwgerelateerde sectoren

In 2008 heeft de NMa het laatste sanctiebesluit genomen naar aanleiding van de schoon-schip-operatie in de zogenoemde bouwfraude. In 2012 heeft het CBb in de laatste schoon-schip-bouwzaken uitspraak gedaan. Ruim 1400 bedrijven in de bouw zijn uiteindelijk beboet vanwege afspraken over prijzen en marktverdeling. Sindsdien is er in de bouwsector meer bewustwording en aandacht ontstaan voor naleving van de mededingingsregels. Ondanks deze bewustwording, heeft de NMa in latere jaren toch nog een aantal keren handhavend opgetreden in de schilders, wegenbouw- en sloopbranche. De NMa blijft de bouwsector daarom nog steeds nauwgezet volgen.

Activiteiten in 2012

NMa onder voorwaarden akkoord met fusie snackproducenten

In oktober 2012 is bekend geworden dat de snackproducenten Buitenfood en Ad van Geloven afzien van hun voorgenomen fusie.

Buitenfood en Ad van Geloven zijn de twee grootste Nederlandse producenten van diepvriessnacks, zoals bitterballen, kroketten en kaassoufflés. Uit onderzoek van de NMa bleek dat de nieuwe onderneming te groot zou worden bij de verkoop van bitterballen en kroketten aan supermarkten.

De NMa zag geen problemen in de fusie indien genoemde partijen – conform hun voorstel aan de NMa- een concurrent een licentie zouden geven voor de verkoop van kroketten en bitterballen aan supermarkten onder het merk Van Dobben, voor een periode van zes jaar.

NMa weigert vergunning voor overname Bolletje

De NMa weigert de vergunning voor de overname van A.A. ter Beek, producent van onder meer Bolletje beschuit, door Continental Bakeries. Door de overname te blokkeren, voorkomt de NMa dat de prijs van beschuit omhoog kan gaan voor consumenten.

Door de overname zou een zeer grote producent ontstaan met een marktaandeel van 70-80% op de markt van beschuit die naast huiskartelbeschuit ook het merkbeschuit Bolletje produceert. Na de overname zou er te weinig concurrentie op deze markt overblijven. Om dit probleem weg te nemen hebben Continental Bakeries en A.A. ter Beek voorgesteld om een productielijn voor beschuit te verkopen aan een nieuwe concurrent op de markt. De NMa heeft dit voorstel niet geaccepteerd omdat het onvoldoende zeker is of daadwerkelijk een nieuwe concurrent actief zal worden op de markt en ook actief zal blijven.

NMa beboet twee kartels in agrarische sector

Paprikakartel

De telerscoöperaties van paprika's, UWG en Rainbow, krijgen een boete opgelegd van totaal 14 miljoen euro wegens prijskartelvorming samen met afzetorganisatie ZON in de periode mei 2006 tot februari 2009. Via het kartel trachtten de ondernemingen de inkooprijzen van paprika's voor afnemers hoog te houden. Daarnaast spraken zij af om minimumprijzen te hanteren, om elkaars klanten te 'respecteren' en om de paprikaprijzen op de groenteveiling van ZON te manipuleren.

Zowel UWG als Rainbow krijgen een boete van 7 miljoen euro opgelegd. ZON ontloopt een boete, omdat deze onderneming het kartel aan de NMa heeft gemeld voordat een onderzoek was gestart. Een partij die bij het kartel een faciliterende rol heeft vervuld, onder meer door het organiseren van kartelvergaderingen, krijgt een boete van 5.000 euro opgelegd. Het is de tweede keer dat de NMa een kartelondersteuner beboet.

Zilveruienkartel

Vijf telers en verwerkers van zilveruien krijgen in totaal ruim 9 miljoen euro opgelegd aan boetes wegens kartelvorming in de periode 1998 tot en met 2010. Het gaat om de bedrijven TOP (6.275.000 euro), VECO (1.139.000 euro), CROP (1.012.000 euro), Thopol (450.000 euro) en Primofin (450.000 euro).

De ondernemingen maakten afspraken over het maximaal in te zaaien areaal aan zilveruien. Om te voorkomen dat er nieuwe ondernemingen op de markt actief zouden worden, kochten zij de bedrijfsmiddelen van stakende ondernemingen op. Daarnaast hielden ze elkaar verschillende jaren op de hoogte van de prijzen die zij voor zilveruien in rekening zouden brengen bij hun afnemers, de conservenindustrie.

NMa beboet Rotterdamse sloopbedrijven wegens verboden afspraken

Twee Rotterdamse sloopbedrijven krijgen een boete voor het maken van verboden afspraken bij vier aanbestedingen voor sloopwerkzaamheden in Rotterdam in de periode 2005-2009. Het gaat om Hofstede B.V. (56.000 euro) en Struijk Sloop en Grondwerken B.V. (42.000 euro). Bij de vier projecten in Rotterdam hebben Hofstede en Struijk de aanbesteding verstoord door aan cover pricing te doen. De NMa heeft voor soortgelijk gedrag eerder boetes opgelegd aan twee Limburgse bouwbedrijven.

Op dit moment lopen er nog enkele procedures tegen een vijftal sloopbedrijven. De NMa verwacht deze procedures in het tweede kwartaal van 2013 af te ronden. De NMa is in gesprek met de Vereniging voor Aannemers in de Sloop (Veras) over maatregelen om concurrentiebeperkend gedrag bij aanbestedingen te voorkomen, bijvoorbeeld via een compliance-programma.

Programma Bouw: afronding bouwfraudezaken

Eind 2012 zijn in hoogste instantie alle zaken uit de schoon schip/bouwfraudeoperatie afgerond. De NMa heeft naar aanleiding van de bouwfraudezaken die speelden tussen 2001 en 2005 een groot aantal sancties opgelegd in de bouwsector waaronder grond-, weg- en waterbouw, burgerlijke en utiliteitsbouw, de installatiesector en de kabels en leidingensector. Ruim 1400 bedrijven in de bouw zijn uiteindelijk beboet vanwege afspraken over prijzen en marktverdeling. In 2012 heeft het CBB in de laatste schoon-schip-bouwzaken uitspraak gedaan. We kunnen nu dan ook de eindbalans opmaken. In totaal zijn 57 schoon schip bouwzaken aan de rechter voorgelegd; 37 daarvan zijn tot in hoogste instantie bij het CBB uitgeprocedeerd. In totaal is 82% van de zaken met een voor de NMa positief resultaat afgerond.

Duurzaamheid

Evenals in 2011 was in het verslagjaar het thema duurzaamheid een aandachtspunt voor de NMa. De NMa kreeg van diverse kanten vragen voorgelegd of bepaalde duurzaamheidsinitiatieven zijn toegestaan onder het mededingingsrecht. Dit was mede naar aanleiding van een [uitnodiging](#) daartoe van de Staatssecretaris van Economische Zaken. De NMa heeft in verschillende gesprekken met initiatiefnemers meer duidelijkheid kunnen geven.

Vanwege de behoefte aan transparantie over wat wel en niet mag, onderzocht de NMa de beschikkingenpraktijk ten aanzien van duurzaamheidsinitiatieven en ging zij na welke houding de NMa, en in de toekomst de ACM, ten aanzien daarvan zou moeten innemen. Ook werd gewerkt aan de voorbereiding van een kennisbank voor op de website. Deze kennisbank en handvatten voor de beoordeling van duurzaamheidsinitiatieven worden begin 2013 gepubliceerd.

Mededingingstoezicht in voedselsectoren werkt volgens rapport European Competition Network

Handhaving van de mededingingsregels in Europa heeft voordeel opgeleverd voor agrariërs, leveranciers en consumenten. Dit blijkt uit het [rapport](#) van het European Competition Network over handhavingsactiviteiten in de voedselsector.

De aanleiding voor het rapport zijn vragen van het Europees Parlement, dat meer wilde weten over de acties van mededingingsautoriteiten in de voedselsector. De landbouwsector is de afgelopen jaren een prioriteit geweest voor de mededingingsautoriteiten in Europa.

De 27 lidstaten hebben hun inspanningen op dit gebied vergroot sinds de voedselprijscrisis van 2007. In de periode 2004 - 2011 zijn er door de mededingingsautoriteiten in Europa meer dan 180 kartelzaken en bijna 1.300 fusiezaken in de voedselsectoren in behandeling geweest.

Nederland heeft in deze periode onder andere boetes opgelegd aan meelproducenten. Daarna heeft de NMa nog boetes opgelegd voor kartels op het gebied van paprika's, zilveruien en plantuien. Verder is gekeken naar overnames waar onder andere supermarkten, zoals Super de Boer en Albert Heijn en onlangs Jumbo en C1000, bij betrokken waren. Ook zijn marktstudies gedaan naar onder meer de prijsvorming in de voedselketen, de tomatensector en naar de structuur van de visserijsector.

3.2 Financiële en zakelijke dienstverlening

De markt voor financiële dienstverlening is al jaren een prioriteit van de NMa. De sector, met partijen als banken, verzekeraars, effectenbeheerders en pensioenfondsen, verdient aandacht vanwege het grote economische belang en een marktstructuur met soms relatief weinig partijen. Goed functionerende financiële markten zorgen er bijvoorbeeld voor dat bedrijven beschikken over voldoende krediet tegen redelijke voorwaarden. De economische crisis en veranderende wet- en regelgeving heeft in deze sectoren daarnaast voor extra dynamiek gezorgd.

Ook de complexiteit van bepaalde financiële producten voor afnemers maakt dat het belangrijk is om deze sectoren goed te monitoren. Dit gebeurt onder meer door een speciale unit, de Monitor Financiële Sector (MFS). De MFS doet op structurele basis onderzoek naar de marktwerking in de financiële sector. Het doel van de MFS is om marktproblemen transparant te maken en acties te formuleren ter bevordering van de marktwerking.

Zakelijke dienstverleners, zoals facilitaire dienstverleners (bijvoorbeeld schoonmakers en beveiligers), uitzendbureaus, incassodiensten en consultancybureaus, kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het verbeteren van de productiviteit van hun zakelijke afnemers. Deze sector is zeer divers en omvat uiteenlopende bedrijfsactiviteiten.

Een aantal markten binnen deze sector kenmerkt zich door slechts een beperkt aantal grote aanbieders dat een belangrijke invloed heeft op de dynamiek van deze markten. Daarnaast is er vaak sprake van een gelijksoortig dienstenaanbod (bijvoorbeeld bij schoonmaken) waardoor vooral op prijs wordt geconcurrereerd. Dit zijn omstandigheden die het risico op mededingingsbeperkend gedrag verhogen. De NMa richt haar aandacht daarom op deze sector. Een extra reden voor aandacht is de achterblijvende productiviteitsgroei van de Nederlandse zakelijke dienstverlening in nationaal en internationaal perspectief. Dit duidt mogelijk op een niet-optimale concurrentie in deze sector. Meer concurrentie prikkelt de sector tot een verhoging van de productiviteit. Het is belangrijk dat deze sector dynamisch en divers blijft. Dit wordt onder andere bewerkstelligd via voorlichting, bijvoorbeeld aan inkopers van diensten over hoe zij mededingingsbeperkend gedrag bij aanbestedingen kunnen herkennen.

Activiteiten in 2012

Shoppen voor financiële producten loont

Shoppen loont, ook voor financiële producten, zoals een zorgverzekering, autoverzekering of hypotheek. De prijsverschillen zijn veel groter dan veel mensen denken. De 15 financiële producten die consumenten het meeste afnemen, zijn door de NMa op een rij gezet en vervolgens is berekend hoeveel de consument kan besparen door te shoppen. Uit de berekeningen van de NMa blijkt dat een gepensioneerd stel jaarlijks gemiddeld bijna 650 euro kan besparen en voor een jong stel met twee kinderen kan de gemiddelde besparing oplopen tot 1.000 euro per jaar. De NMa heeft via Consuwijzer.nl een financieel besparingsoverzicht geïntroduceerd waarmee de consument via een paar muisklikken kan zien hoeveel geld zij kan besparen door te shoppen.

De NMa heeft de besparing berekend voor acht typen huishoudens. Voor het totaalpakket aan financiële producten die huishoudens afnemen, kan de besparing hoog oplopen. Omdat financiële producten over het

algemeen voor een langere periode worden afgenomen, kan de totale besparing voor huishoudens oplopen tot enkele duizenden euro's. Ook voor losse financiële producten kan de besparing aanzienlijk zijn. Voor een hypotheek ligt de gemiddelde besparing tussen 300 en 400 euro netto per jaar. Het exacte bedrag is afhankelijk van het type hypotheek. De maximale besparing kan zelfs oplopen tot jaarlijks 800 euro. De NMa constateert dat bij sommige producten (doorlopende reisverzekering, inboedelverzekering en opstalverzekering) de prijs van de minst voordelige aanbieder twee tot zelfs drie keer zo hoog is als de prijs van de voordeligste aanbieder.

NMa: geef alle makelaars dezelfde behandeling op Funda

Alle makelaars moeten dezelfde behandeling krijgen op Funda, de grootste woningsite van Nederland. Hiervoor pleit de NMa in de marktscan over de concurrentie op de makelaarsmarkt in Nederland. Funda is grotendeels in handen van de Nederlandse Vereniging van Makelaars (NVM).

Op Funda krijgen makelaars die lid zijn van de NVM een voorkeursbehandeling. Zo staat het woningaanbod van NVM-makelaars altijd hoger in de zoeklijsten van Funda dan woningen van niet-NVM-makelaars. Omdat potentiële huizenkopers vooral zoeken binnen het woningaanbod met een hoge positie op de zoeklijsten van Funda, vinden veel huizenverkopers een hoge positie in de zoeklijsten belangrijk. Daardoor lopen niet-NVM-makelaars klanten mis. Daarnaast betalen niet-NVM-makelaars een hoger tarief om hun woningen met uitgebreide informatie op Funda te plaatsen.

Verder blijkt dat de concurrentie tussen woningsites en makelaars beperkt blijft door de eigendomsrelatie tussen de NVM en Funda. Makelaars hebben immers geen belang bij ontwikkelingen door woningsites die ten koste gaan van hun eigen inkomsten. Zo moeten huizenverkopers altijd een makelaar inschakelen om hun woning op Funda te plaatsen, terwijl veel andere woningsites huizenverkopers zonder makelaar toelaten. Daarnaast verwacht de NMa dat woningsites bepaalde taken van de makelaar gaan vervullen, zoals online bezichtigingen. Dit geeft consumenten meer keuzemogelijkheden bij het (ver)kopen van een woning.

Consumenten kunnen besparen op makelaarskosten door makelaars met elkaar te vergelijken en te onderhandelen over diensten en tarieven. Veel consumenten vinden het vergelijken van makelaars moeilijk omdat er weinig openbare informatie is over prijs en kwaliteit van individuele makelaars.

Naar aanleiding van de marktscan vindt er overleg plaats tussen de NMa en de NVM over mogelijkheden om de concurrentie op de makelaarsmarkt te verbeteren en het voor de consument transparant maken van het totale woningaanbod op Funda.

Kwaliteit vergelijkingssites moet beter

Vergelijkingssites kunnen consumenten helpen bij de keuze voor een financieel product en de concurrentie bevorderen tussen aanbieders van financiële aanbieders, mits de kwaliteit goed is. De NMa vindt de kwaliteit van de meeste vergelijkingssites voor spaarrekeningen en reisverzekeringen echter onder de maat.

Vergelijkingssites hebben geen toegevoegde waarde voor de consument indien zij onvolledig, incorrect en/of ontransparant zijn. De NMa adviseert consumenten om meerdere vergelijkingssites te raadplegen. Daarnaast is het raadzaam om op de website van de aanbieder van de beoogde spaarrekening of verzekering na te gaan of de informatie overeenstemt met de informatie op de vergelijkingssite.

Uit het onderzoek blijkt dat op meer dan 60 procent van de vergelijkingssites een belangrijk deel van de spaarrentes of verzekeringspremies niet klopt. Ook blijkt dat ongeveer 30 procent van de vergelijkingssites voor spaarrekeningen en driekwart van de vergelijkingssites voor reisverzekeringen te weinig producten tonen om een gedegen vergelijking te kunnen maken. Verder is ongeveer de helft van de vergelijkingssites niet transparant over de eigenaar en/of het verdienmodel van de vergelijkingssite. Volgens de NMa doen de (eigenaren van de) sites er goed aan de sites te verbeteren door meer producten te tonen, te controleren of de informatie klopt en dagelijks de prijzen van alle producten bij te werken. Een andere mogelijkheid om de kwaliteit van vergelijkingssites te verbeteren, is het invoeren van een gedragscode. Een dergelijke code kan ook toepasbaar zijn voor vergelijkingssites in andere sectoren.

De NMa heeft de kwaliteit van 21 vergelijkingssites voor spaarrekeningen en 17 vergelijkingssites voor doorlopende reisverzekeringen beoordeeld op verschillende criteria, zoals correctheid, volledigheid en transparantie. Voor de reisverzekeringen zijn er slechts twee vergelijkingssites die op alle criteria de hoogste score halen. Voor spaarrekeningen is er geen enkele vergelijkingssite die op alle criteria de hoogste score heeft behaald.

Rabobank mag de Friesland Bank overnemen

De NMa heeft besloten dat de Rabobank de activiteiten van de Friesland Bank mag overnemen. Met dit besluit van de NMa is de continuïteit van de activiteiten van Friesland Bank gegarandeerd en is onzekerheid voorkomen bij de klanten, de markt en de consument. De NMa heeft onderzoek gedaan naar de situatie op de markt en naar de mogelijke effecten voor de concurrentie. De NMa heeft geconcludeerd dat zij geen aanvullende voorwaarden hoeft te verbinden aan de overname. Overigens is de NMa bezorgd over de marktstructuur van de bancaire sector in Nederland. De NMa is in 2013 een onderzoek gestart naar mogelijke verbeteringen van de marktstructuur, zoals het wegnemen van onnodige toetredingsbelemmeringen voor nieuwe banken om in Nederland actief te worden.

Verkoper niet verplicht fusie te melden

In mei 2010 had de NMa aan de Staat der Nederlanden een boete opgelegd van 782.000 euro wegens het niet melden van een fusie. Het niet-melden van een fusie binnen vier weken voordat de fusie plaatsvindt, is een overtreding van artikel 34 van de Mededingingswet. De betreffende fusie betrof de verkoop door de Staat in 2009 van zijn aandelen in Fortis Corporate Insurance N.V. aan Amlin (Overseas Holdings) Limited. De Staat der Nederlanden heeft hierna in juni 2010 bezwaar gemaakt tegen het besluit. Het bezwaar komt er op neer dat verkopende partij niet verplicht is een fusie te melden. Later, op 20 oktober 2010 heeft de Bezwaardadviescommissie haar advies uitgebracht, waarin zij stelt dat de tekst van de Mededingingswet niet met zoveel woorden een verplichting aan de verkoper oplegt om een concentratie te melden. Het College van Beroep voor het bedrijfsleven heeft op 24 februari 2012 in een andere zaak bepaald dat de verkoper inderdaad niet meldingsplichtig is. Hierop heeft de NMa op 26 maart 2012 het bezwaar van de Staat der Nederlanden gegrond verklaard en de aan de Staat der Nederlanden opgelegde boete ingetrokken.

Toezeggingen bevorderen concurrentie kunstveilingen

Wanneer een kunsthandelaar zelf niet in staat is een schilderij te kopen en daarom samen met andere handelaren biedt, dan zullen zij dit van tevoren melden bij de veilingmeester. Deze gedragslijn hebben vijf kunsthandelaren formeel toegezegd aan de NMa die een onderzoek was gestart naar mogelijke kartelvorming

bij de veiling van schilderijen. Ook zullen handelaren zich onthouden van afstemming van individueel biedgedrag. Daarnaast wordt toegezegd niet meer onderling objecten te verhandelen na een veiling indien de aanvragers zelf als bieder of als onderdeel van een biedcombinatie geregistreerd waren voor het desbetreffende object.

De toezegging maakt de samenwerking tussen kunsthandelaren transparant en ontmoedigt strategisch samenwerken om een schilderij tegen een zo laag mogelijke prijs te bemachtigen. Daar heeft de verkoper van het schilderij baat bij doordat een betere prijs tot stand komt. Bovendien maakt de toezegging duidelijk wat wel en wat niet geoorloofd is. Dat geeft richting aan het handelen van alle bidders op veilingen.

Uit onderzoek van de NMa bleek dat kunsthandelaren in een aantal gevallen samenwerken bij aankopen op kunstveilingen. Afhankelijk van de omstandigheden kan hierdoor het aantal bidders op een veiling afnemen. Als het schilderij werd gekocht, dan werd het schilderij soms snel onderling verhandeld. De toegezegde gedragslijn geeft prikkels om tijdens de veiling zelfstandig en in onderlinge concurrentie te bieden indien een kunsthandelaar de wens heeft om een object zelfstandig te verkrijgen. Gezamenlijk kopen op een veiling blijft met deze toezegging mogelijk. Gezamenlijk kopen kan het aantal bidders op de veiling ook vergroten en daardoor bevorderlijk zijn voor de marktwerking.

De toezeggingen zijn inmiddels bindend verklaard. De NMa zal controleren of de handelaren zich aan de toezegging houden.

Kunsthandel beboet wegens niet-meewerken aan een bedrijfsbezoek

De NMa heeft aan een kunsthandel een boete van 15.000 euro opgelegd wegens niet-meewerken aan een onderzoek van de NMa. In dit geval heeft de onderneming, tijdens een bedrijfsbezoek van de NMa, de wettelijke medewerkingsplicht geschonden door zaken achter te houden en stukken te vernietigen.

De NMa vindt dit een ernstige vorm van niet-meewerken. De NMa heeft voor niet-meewerken al vaker boetes opgelegd. De hoogte van een boete voor niet-meewerken door ondernemingen is gebaseerd op de jaaromzet van de onderneming in het jaar voorafgaand aan het boetebesluit.

NMa benadrukt belang openbare aanbestedingen bij co-assurantie

Co-assurantie is een vorm van verzekeren waarbij meerdere verzekeraars ieder een deel van een risico dekken. Met name relatief grote risico's, zoals verzekeringen voor gebouwen of schepen, worden vaak in co-assurantie gedekt. Het Tilburg Law & Economics Center (TILEC) heeft voor de NMa een speltheoretische analyse gemaakt van de markt voor co-assurantieverzekeringen. Het rapport van TILEC maakt duidelijk onder welke omstandigheden co-assurantie tot een lagere premie voor de afnemer leidt dan een verzekering die door één verzekeraar wordt gedekt. Uit het onderzoek blijkt onder meer dat de premie voor de afnemer lager uit kan vallen naarmate er meer verzekeraars op de aanbesteding inschrijven. Maar TILEC laat ook zien dat de details van de aanbestedingsregels grote invloed kunnen hebben op de uiteindelijke hoogte van de premie.

De NMa beveelt de afnemers van co-assurantieverzekeringen aan om deze via openbare procedures aan te besteden in plaats van via niet-openbare procedures, om te zorgen dat zoveel mogelijk verzekeraars inschrijven op de aanbesteding.

3.3 Handel, diensten en transport

De afgelopen periode hebben zich in de sectoren handel, dienstverlening en transport diverse ontwikkelingen voorgedaan. Zo heeft de liberalisering in het openbaar vervoer gezorgd voor nieuwe toetreders in de markt. Dit betekent niet dat de markt al optimaal functioneert. Aanbestedende diensten zetten steeds vaker grote en multimodale concessies uit. Het gevolg is dat vervoerders steeds vaker aangeven alleen in onderlinge samenwerking sterke biedingen te kunnen uitbrengen. Daarbij is er veel discussie over de centrale rol en afhankelijkheid van NS. Volgens andere vervoerders heeft NS een gunstiger uitgangspositie. In de luchtvaart en rond de Rotterdamse haven spelen soortgelijke discussies rond de positie van Schiphol en het Havenbedrijf Rotterdam. De behandeling van deze vraagstukken vindt plaats in nauwe samenwerking met de Vervoerkamer.

Meer dan het personenvervoer wordt het goederentransport geraakt door de economische crisis. Marktpartijen zijn daardoor geneigd om via capaciteitsbeperkingen prijzen op te drijven. Daarmee wordt de pijn van de crisis afgewenteld op andere sectoren en op de consument. Dit dempt de prikkel om efficiënt en innovatief te werken. Voor een open economie als de Nederlandse kan dat leiden tot een verslechtering van de internationale concurrentiepositie.

De crisis is ook duidelijk merkbaar in de handel en dienstverlening. Deze sectoren hebben bovendien te maken met een diepgaande herstructurering en schaalvergroting, doordat internet sterk terrein wint als afzet- en distributiekanaal. Dit wordt zichtbaar in een toename van het aantal faillissementen en concentraties, met name in het midden- en kleinbedrijf. Overheden moeten flink bezuinigen als gevolg van de crisis en zijn op zoek naar nieuwe mogelijkheden om hun uitgaven te dekken. Dit geeft een prikkel om meer marktactiviteiten te ondernemen, met als risico dat privaat ondernemerschap verdrongen wordt.

Transport

Op het terrein van transport heeft de NMa diverse onderzoeken afgerond, onder meer naar kartelvorming in de binnenvaart, wat in de sector heeft geleid tot het bewustzijn dat er ook niet-concurrentie beperkende mogelijkheden zijn om de binnenvaart toekomstbestendig te maken. De NMa heeft een interventie gepleegd nadat ECT het Havenbedrijf Rotterdam en concurrerende overslagbedrijven opriep tot uitstel of vertraging van de uitbreiding van Tweede Maasvlakte. Het resultaat was dat partijen in de media hebben aangegeven niet op deze uitnodiging in te gaan. Een andere interventie van de NMa heeft geleid tot de toezegging van een vereniging van autobergers (doortransport), dat de leden voortaan afzonderlijk inschrijven op aanbestedingen uitgeschreven door alarmcentrales.

Tevens heeft de NMa zich actief beziggehouden met mededingingsvraagstukken rondom het Nederlandse spoor. Zo heeft zij onder meer strenge voorwaarden gesteld bij de overname van de reisinformatiediensten door NS van ProRail, die plaatsvond op verzoek van de Tweede Kamer en van de Minister van Infrastructuur en Milieu (I&M). Daarnaast heeft zij het Ministerie van I&M regelmatig advies gegeven over mededingingsrechtelijke vraagstukken in de transportsector.

Handel en diensten

De NMa heeft in 2012 een aantal richtinggevende concentratiebesluiten genomen ter bescherming van de concurrentie, die in veel plaatsen zichtbaar van invloed zijn op het straatbeeld van het winkelend publiek (met name in de branche van supermarkten en sportwinkels). Een onderzoek naar de reisbranche heeft begin 2012 geleid tot een aanpassing in de agentuurvoorwaarden voor reisagenten, waardoor zij effectiever op prijs

kunnen concurreren, doordat zij vrij zijn om commissies door te geven aan consumenten via kortingen op reizen. En tot slot heeft de Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) in 2012 haar beroepsregels aangepast, naar aanleiding van een inventarisatie die de NMa had gedaan met als doel de mededingingsbeperkende elementen uit die beroepsregels verwijderd te krijgen.

Activiteiten in 2012

NMa heeft drie taxibedrijven en zes leidinggevenden beboet wegens kartelafspraken

RMC heeft met IJsselsteden en BIOS, ieder afzonderlijk, afspraken gemaakt over aanbestedingen voor taxivervoer in de regio Rotterdam, die volgens de NMa onder het kartelverbod vallen. Het ging om aanbestedingen van contracten voor het (groeps)vervoer van scholieren, gehandicapten, ouderen en zieken. De Rotterdamse Mobiliteit Centrale (RMC) was bij beide afspraken betrokken en heeft hiervoor boetes van EUR 4.564.000 en EUR 3.741.000 opgelegd gekregen. De betrokken onderdelen van de BIOS-groep (BIOS) kregen samen een boete van EUR 643.000. De NMa legde een boete op van slechts EUR 1000 aan IJsselsteden Taxi Combinatie, omdat dit bedrijf in november 2010 failliet is gegaan. Gelet op de rol die zes leidinggevenden van de drie bedrijven bij de overtredingen hebben gespeeld, kregen zij boetes tot EUR 120.000 per persoon opgelegd.

Chris Fonteijn, bestuursvoorzitter van de NMa: “Een aanbesteding is het moment waarop taxibedrijven met elkaar kunnen en moeten concurreren om een opdracht voor groepsvervoer. Als twee ondernemingen van tevoren bepalen wie van de twee voor welke opdrachten in de regio zal inschrijven, dan wordt de onderlinge concurrentie uitgeschakeld. Een opdrachtgever heeft dan minder keuze en krijgt een verkeerd beeld van het werkelijke aanbod op de markt.”

RMC en IJsselsteden kwamen tot een afbakening van “thuismarkten” die zij over en weer zouden eerbiedigen. Voor verschillende situaties werkten zij uit wie welke klant mocht benaderen en wanneer zij zouden overleggen over al dan niet inschrijven. RMC en IJsselsteden spraken bovendien af dat zij niet voor andere ondernemingen in onderaanneming zouden werken. Deze afspraak duurde van 18 december 2007 tot 27 augustus 2010.

In de overeenkomst tussen RMC, BIOS en een gemeenschappelijke dochteronderneming namen partijen de clause op dat zij niet zouden bieden op opdrachten in de regio Rotterdam waarvoor een van betrokken taxiondernemingen het vervoer reeds regelde. Ook spraken zij af met elkaar te overleggen, onder meer om nieuwe opdrachten van tevoren te verdelen. Deze afspraak duurde korter, van 17 april 2009 tot 1 maart 2011.

De boetes zijn opgelegd in aparte NMa-besluiten van 20 november 2012. Tegen deze besluiten is door nagenoeg alle partijen bezwaar aangetekend. Na bezwaar is beroep en hoger beroep mogelijk.

NS mag reisinformatie onder voorwaarden overnemen van ProRail

De NMa is onder strikte voorwaarden akkoord gegaan met de overname door NS van de reisinformatiediensten van spoorwegbeheerder ProRail. Alle treinreizigers in Nederland krijgen dezelfde kwaliteit reisinformatie aangeboden, ongeacht met welke vervoerder zij reizen. NS heeft daarvoor de garantie gegeven dat ook concurrenten van NS tegen dezelfde prijs en kwaliteit reisinformatie krijgen als NS zelf. Ook mag de NS geen te hoge kosten doorberekenen aan haar afnemers. De regionale vervoerders worden immers voor deze dienst afhankelijk van hun grootste concurrent. Daarnaast mag NS niet beschikken over bedrijfsvertrouwelijke

informatie van concurrenten. Met deze voorwaarden wordt voorkomen dat de concurrentie op de vervoersmarkt mogelijk wordt beperkt als gevolg van deze overname.

Aanleiding voor de overname was de toezegging van de Minister van Infrastructuur en Milieu aan de Tweede Kamer om de informatievoorziening aan reizigers op het spoor in één hand te brengen. Daarmee wordt NS verantwoordelijk voor de informatieborden en de omroepberichten op alle stations in Nederland.

Geen bewijs voor misbruik machtspositie door Schiphol

De NMa heeft geen bewijs dat Schiphol misbruik heeft gemaakt van haar dominante positie als luchthaven door het beïnvloeden van overheidsbesluiten en procedures. De klacht die gebiedsontwikkelaar Chipshol hierover bij de NMa heeft ingediend, is na uitgebreid onderzoek afgewezen. Tegen deze zaak is (rechtstreeks) beroep aangetekend.

Chipshol meende dat Schiphol stelselmatig heeft weten te voorkomen dat Chipshol haar gronden, waaronder het Groenenbergterrein, kon ontwikkelen. Schiphol zou hiertoe overheden op een oneigenlijke manier hebben beïnvloed.

De NMa heeft vastgesteld dat Schiphol inderdaad acties heeft ondernomen om te voorkomen dat Chipshol het Groenenbergterrein zou bebouwen. Ook heeft Schiphol gepleit voor de instandhouding van de reservering van de Tweede Kaagbaan. De NMa heeft na uitgebreid onderzoek echter geen concrete aanwijzingen gevonden dat de acties van Schiphol bedoeld waren om Chipshol als concurrent op de luchthavengebonden vastgoedmarkt dwars te zitten.

Meer ruimte voor notarissen om te concurreren

De Koninklijke Notariële Beroepsorganisatie (KNB) heeft onlangs het verbod op het rechtstreeks benaderen van potentiële cliënten, de verplichting tot 'objectieve reclame' en het verbod op werken onder de kostprijs geschrapt uit haar beroepsregels. Verder heeft de KNB een aantal beroeps- en gedragsregels aangepast of verduidelijkt, waaronder het provisieverbod dat in een nieuwe Beleidsregel Provisie is uitgewerkt. De NMa verwacht dat hierdoor de onderlinge concurrentie tussen notarissen een impuls krijgt en dat tegelijkertijd recht wordt gedaan aan de kernwaarden van de notaris: onafhankelijk en onpartijdig.

De NMa heeft de KNB eerder gewezen op het mogelijke concurrentiebeperkende effect van een aantal beroeps- en gedragsregels. Dit zijn de regels waaraan de notarissen in Nederland, zich moeten houden. Sinds 2004 brengt de NMa de zelfregulering van verschillende beroepsgroepen in kaart. In 2006 pasten de beroepsorganisaties voor architecten, de BNA en de BNSP, hun zelfregulering aan. In juni 2007 publiceerde de NMa haar eindverslag over de zelfregulering door accountants. In 2011 heeft de Nederlandse Orde van Advocaten een aantal beroepsregels geschrapt of aangepast.

Overnames in supermarkten

Jumbo mag C1000 overnemen na verkoop van 18 winkels

De NMa is onder voorwaarden akkoord gegaan met de overname door Jumbo van ruim 400 winkels van C1000. Nadat de NMa constateerde dat de overname in 18 plaatsen de concurrentie zou kunnen beperken, heeft Jumbo haar oorspronkelijke overnameplan gewijzigd. Door winkels te verkopen, blijft er ook in deze plaatsen

na de overname voldoende keuze. Op landelijk niveau ziet de NMa geen concurrentieproblemen ontstaan. Het marktaandeel van Jumbo is na de overname relatief beperkt en er zijn sterke concurrenten actief.

Ahold en Coop mogen onder voorwaarden supermarkten van Jumbo overnemen

De NMa is onder voorwaarden akkoord gegaan met de overname door Ahold en Coop van 82 winkels van Jumbo. De 18 winkels die Jumbo eerder van de NMa moest verkopen om C1000 over te nemen, maken deel uit van deze overnames.

Coop neemt de 54 winkels van Jumbo over, maar moet in Schoonebeek eerst haar Coop-supermarkt verkopen aan een concurrent. Hierdoor blijft er ook in Schoonebeek na de overname voldoende keuze voor de consument. Bij de overname van de 82 winkels van Jumbo door Ahold ziet de NMa op lokaal niveau geen concurrentieproblemen ontstaan. De lokale marktaandelen komen na de overname niet boven de 50% uit en er zijn voldoende concurrenten actief. Op landelijk niveau ziet de NMa geen concurrentieproblemen ontstaan bij beide overnames. De marktaandelen van Ahold en Coop nemen door de overname slechts in beperkte mate toe en er zijn sterke concurrenten actief.

NMa: positief over ontwikkelingen in binnenvaart

De NMa ontving in 2012 signalen waaruit bleek dat een klein deel van de binnenvaartbranche bleef proberen via prijsafspraken of prijsadviezen de onzekerheid door de crisis tegen te gaan. De NMa heeft gewaarschuwd dat dit op basis van de Mededingingswet verboden is.

Uit onderzoek van de NMa bleek dat verschillende binnenvaartschippers concludeerden dat zij op basis van Europese regelgeving (Vo 169/2009) een kartel konden vormen. De NMa heeft nog eens benadrukt dat prijsafspraken of het uit de markt halen van capaciteit niet zijn toegestaan, ook niet bij samenwerkingsvormen die niet meer dan 500.000 ton ladingcapaciteit vertegenwoordigen. De NMa heeft in haar onderzoek geen overtreding geconstateerd, omdat de plannen mislukt zijn. Daarom heeft de NMa haar onderzoek naar deze afspraken gesloten.

Tegelijkertijd werden er vanuit de branche andere initiatieven ontplooid waardoor schippers beter uit de crisis zouden kunnen komen. Een voorbeeld van zo een initiatief is de "Innovatieschuur", waarmee de verduurzaming van bestaande scheepsmotoren wordt gestimuleerd. Een ander voorbeeld is een ondernemerscursus voor binnenvaartschippers die met behulp van de Nederlandse Vereniging van Banken is opgezet. De NMa heeft deze initiatieven beoordeeld op verzoek van het Transitiecomité Binnenvaart, een samenwerkingsverband van de belangrijkste brancheverenigingen in de binnenvaart. De NMa heeft zich vervolgens positief uitgelaten over deze initiatieven omdat ze niet alleen vernieuwend zijn, maar tegelijkertijd de kwaliteit verbeteren zonder concurrentiebeperkend te zijn.

NMa: Euretco mag onder voorwaarden Intres overnemen

Euretco mag van de NMa Intres onder voorwaarden overnemen. Beide partijen zijn actief op het gebied van het verlenen van ondersteunende diensten aan zelfstandige detailhandelaren. Daarnaast exploiteren zij beide een sportfranchiseformule. De NMa heeft mededingingsrechtelijke bezwaren geuit over de mogelijke markt voor het aanbieden van sportfranchisediensten en over lokale markten voor de verkoop van sportartikelen. Partijen hebben daarom besloten afstand te doen van de franchiseformule SPORT 2000. Uit het onderzoek

bleek verder dat er geen concurrentieproblemen ontstaan op de overige markten waar Euretco en Intres actief zijn. De NMa is daarom akkoord met de overname van Intres door Euretco.

NMa roept Vervoerdersvereniging VSS op tot meer transparantie

De NMa beëindigde een kartelonderzoek naar de verdeling van kosten van de studenten OV chipkaart, (SOVC) in het streekvervoer tussen vier streekvervoerders. Het onderzoek leverde geen bewijs op dat de betrokken vervoerders afspraken zouden hebben gemaakt met een concurrentiebeperkend effect. Wel heeft de NMa de Vereniging Studentenkaart Streekvervoer (die als taak heeft de verdeling van bijdragen van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap voor studentenvervoer) verzocht om alle informatie over gerealiseerde en geraamde SOVC-opbrengsten en -kosten transparant en openbaar te maken. Informatie die door de VSS aan de aanbestedende diensten werd verstrekt werd niet eenduidig verwerkt in de documentatie rondom aanbestedingen waardoor vervoerders een ongelijke informatiepositie hadden. Ook riep de NMa de VSS op duidelijke lidmaatschapscriteria criteria te hanteren en de informatieachterstand van niet-VSS leden op te heffen, zodat het voor nieuwe vervoerders eenvoudiger wordt om de Nederlandse markt te betreden.

3.4 Netwerksectoren en media

In zogenaamde netwerksectoren, zoals energie, telecommunicatie, post en water, zijn vaak spelers actief met een economische machtspositie. De NMa houdt in de gaten of deze ondernemingen mogelijk misbruik maken van die macht. Netwerksectoren kenmerken zich door sectorspecifieke regulering, waarover de NMa in voorkomende gevallen ook contact onderhoudt met andere toezichthouders.

In de sectoren telecommunicatie, post en media heeft de NMa voornamelijk te maken met twee andere toezichthouders: de Onafhankelijke Post en Telecom Autoriteit (OPTA) en het Commissariaat voor de Media. Met OPTA heeft de NMa sinds 2000 een samenwerkingsprotocol. Gedragingen die zowel in strijd zijn met de Telecommunicatiewet als met de Mededingingswet worden in eerste instantie door OPTA onderzocht. Daarnaast bestaan er contacten tussen het programma netwerksectoren en media en het Agentschap Telecom. In het afgelopen jaar lag de focus op de vaste en mobiele telecommunicatiemarkten, zowel op het terrein van concentraties als op het terrein van opsporing en onderzoek.

Op het gebied van energie werkt het cluster Netwerksectoren en Media binnen de NMa intensief samen met de Energiekamer van de directie Regulering Energie en Vervoer. Waar de Energiekamer voornamelijk regulerend werkt in de sector energie, treedt het cluster Netwerksectoren en Media op bij geconstateerde of vermeende overtreding van de Mededingingswet.

Activiteiten in 2012

NMa accepteert maatregelen van UvA en VU

De NMa heeft een onderzoek naar de vaststelling door de Vrije Universiteit (VU) en de Universiteit van Amsterdam (UvA) van het collegegeld voor een tweede universitaire studie gesloten, nadat beide verklaarden de hoogte van het collegegeld voor een tweede universitaire studie niet met elkaar of met andere Nederlandse universiteiten af te stemmen, tenzij het om gezamenlijk aangeboden opleidingen gaat. Daarnaast hebben de universiteiten toegezegd de NMa de komende jaren te informeren over de manier waarop zij de hoogte van het collegegeld bepalen. De NMa heeft besloten dit aanbod te accepteren omdat geconstateerde mogelijke concurrentieproblemen hiermee worden weggenomen.

Sinds het collegejaar 2010-2011 betalen studenten instellingscollegegeld als zij na het voltooien van een universitaire studie een tweede studie beginnen. Het wettelijk collegegeld is dan niet meer van toepassing. Daardoor hebben universiteiten meer vrijheid om de hoogte van het instellingscollegegeld zelf te bepalen. Het instellingscollegegeld is bij de meeste universiteiten aanzienlijk hoger dan het wettelijk collegegeld.

NMa: Fox mag Eredivisie Media & Marketing overnemen

Fox International Channels (Fox) mag Eredivisie Media en Marketing (EMM) overnemen. Fox verwerft door de goedkeuring van de NMa een meerderheidsbelang van 51% in het bedrijf dat de uitzendrechten van de Eredivisie namens de voetbalclubs exploiteert. Hierdoor zullen de voetbalclubs uit de Eredivisie tot 2025 jaarlijks 80 miljoen euro ontvangen.

De NMa onderzocht de gevolgen van deze transactie voor onder meer de exploitatie van de uitzending van samenvattingen en live-uitzendingen van voetbal op televisie. Op dit moment worden de samenvattingen uitgezonden door de NOS. Die licentie loopt op 1 juli 2014 af. Voor het geval EMM na afloop van de licentie aan de NOS besluit de samenvattingen zelf te gaan uitzenden op een nieuwe zender, is met de NMa afgesproken de duur daarvan te beperken tot maximaal zes jaar. Deze termijn is nodig om een nieuwe zender in de markt te kunnen zetten. De NMa verwacht dat hierdoor de concurrentie tussen televisiekanalen zal toenemen met een breder televisieaanbod voor de consument. Na afloop van de termijn van zes jaar moeten de clubs de rechten aan de markt aanbieden. Alle televisiekanalen kunnen dan weer meedingen naar de samenvattingsrechten. De overname heeft geen gevolgen voor de exploitatie van de live-uitzendingen via de Eredivisie Live kanalen. EMM heeft aan de NMa toegezegd dat zij deze kanalen onder gelijke voorwaarden (non-discriminatoire) zal doorgeven aan alle aanbieders van televisie via onder andere kabel, satelliet of ether.

NMa: KPN mag service providers van Reggeborgh overnemen

De NMa heeft KPN in oktober 2011 toestemming gegeven om vier service providers (SP's) van Reggeborgh over te nemen. Het gaat om: Concepts ICT, XMS, Edutel en KickXL. Deze vier SP's boden, net als KPN televisie, internet en vaste telefonie aan via het glasvezelnetwerk van Reggefiber. Reggefiber is de gemeenschappelijke onderneming van KPN en Reggeborgh.

Voor de beoordeling van deze overname is intensief samengewerkt met OPTA. De NMa keurde de overname goed omdat er na de overname voldoende keuze overblijft voor consumenten. KPN concurreert niet alleen met aanbieders van diensten via het glasvezelnetwerk van Reggefiber, maar ook met de kabelmaatschappijen en diverse aanbieders op het kopernetwerk. Consumenten kunnen overstappen naar verschillende aanbieders ongeacht of deze via glasvezel, koper of de kabel leveren. Concurrenten van KPN hebben toegang tot het kopernetwerk van KPN en tot het glasvezelnetwerk van Reggefiber. Hierdoor kunnen zij hun eigen diensten aan consumenten aanbieden en blijven er naast de kabelmaatschappijen meerdere aanbieders die met KPN concurreren, zoals Tele2, Vodafone en T-Mobile. Alle leveranciers bieden een goed vergelijkbaar pakket van televisiezenders.

NMa: KPN past contracten zakelijke telefonie aan

In september heeft KPN de NMa toegezegd haar zakelijke abonnementen voor vaste telefonie aan te passen door opzeggen eenvoudiger te maken. De NMa bereikt hiermee dat concurrenten van KPN makkelijker kunnen concurreren met KPN. De NMa verwacht dat de concurrentie om de zakelijke klanten voor vaste telefonie een impuls krijgt door deze aanpassingen.

KPN heeft in het verleden nieuwe contractvoorwaarden geïntroduceerd voor Zakelijk BelBasis abonnementen. Veel zakelijke klanten met meerdere contracten voor aansluitingen kregen hierdoor te maken met verschillende opzegdata. Daardoor werd het voor deze klanten een stuk lastiger in te gaan op een concurrerend aanbod. KPN lost dit probleem op door haar klanten de mogelijkheid te bieden hun contracten eenvoudig op te zeggen met één beëindigingmoment voor alle aansluitingen. Alle Zakelijke BelBasis klanten hebben van KPN een brief gekregen over de wijzigingen in de voorwaarden.

NMa: overname CAIW door KPN van de baan

KPN en CIF, de eigenaar van kabelbedrijf CAIW, hebben hun vergunningsaanvraag voor een overname van CAIW door KPN ingetrokken. KPN en CIF besloten hiertoe omdat ze zorgen van de NMa met betrekking tot mededingingsrisico's niet konden wegnemen. De toezichthouder heeft na diepgaand onderzoek nog steeds zorgen over de sterke positie die KPN zou krijgen in het verzorgingsgebied van CAIW. De bezwaren van de NMa zagen vooral op minder keuze voor consumenten voor televisiediensten, internettoegang en vaste telefonie.

3.5 Zorg

De zorgsector kent veel verschillende soorten aanbieders. Van aanbieders van AWBZ-zorg, ziekenhuizen en revalidatiecentra, huisartsen, fysiotherapeuten en medisch specialisten tot producenten van geneesmiddelen en leveranciers van hulpmiddelen. Daarnaast spelen zorgverzekeraars een belangrijke rol in de zorg. Zij hebben een regierol bij het komen tot kwalitatief goede en betaalbare zorg.

De NMa zet in de zorg vele verschillende instrumenten in. Zo geeft zij in deze sector veel guidance in de vorm van het uitbrengen van richtsnoeren of informatiekaarten, marktscans, presentaties en (informele) gesprekken. Soms wordt ook bij mogelijke overtredingen de dialoog met de sector gezocht, bijvoorbeeld in de vorm van een waarschuwingsgesprek of middels een toezeggingsbesluit. Bij ernstige overtredingen vindt interventie plaats middels een sanctie.

Verder voorkomt de NMa met het fusietoezicht dat de mededinging op de verschillende zorgmarkten als gevolg van een fusie wordt belemmerd, doordat bijvoorbeeld economische machtsposities ontstaan.

Activiteiten in 2012

Ziekenhuisfusies in 2012

Fusies waarvoor geen vergunning nodig was

In 2012 heeft de NMa diverse ziekenhuisfusies beoordeeld. In de provincies Groningen en Drenthe betrof dit Stichting Scheper – Bethesda ziekenhuis met Stichting Christelijk Ziekenhuis Refaja en in Friesland Ziekenhuis Nij Smellinghe met Zorggroep Pasana. In de Randstad werden meldingen ingediend door de Amsterdamse ziekenhuizen Sint Lucas Andreas Ziekenhuis met Onze Lieve Vrouwe Gasthuis en het Vlietland Ziekenhuis in Schiedam met Sint Franciscus Gasthuis in Rotterdam.

De NMa heeft bepaald dat er voor deze fusies geen vergunningen vereist zijn. De NMa heeft geconstateerd dat de fusies geen negatieve effecten voor de concurrentie hebben. Er blijven voldoende andere ziekenhuizen over in de omgeving waar patiënten naar toe kunnen gaan als zij niet tevreden zijn over het aanbod van de gefuseerde ziekenhuizen. Hierdoor ontstaat geen economische machtspositie.

Fusies waarvoor een vergunning nodig was

In 2011 heeft de NMa voor de fusie van het TweeSteden ziekenhuis met het St. Elisabeth Ziekenhuis in Tilburg en voor de fusie van het Orbis Medisch met Zorgconcern en Atrium Medisch Centrum Parkstad in Zuid-Limburg een vergunningseis gesteld. Begin 2012 is er ook een vergunningseis gesteld voor de fusie van Stichting Interconfessioneel Spaarne Ziekenhuis met Stichting Kennemer Gasthuis in Hoofddorp-Haarlem. Bij deze drie voorgenomen concentraties zou onderlinge concurrentiedruk wegvallen wat de daadwerkelijke concurrentie significant zou kunnen beperken. Dit zou van invloed kunnen zijn op de betaalbaarheid, diversiteit en kwaliteit van de ziekenhuiszorg.

In 2012 heeft de NMa in de vergunningsfases nader onderzoek verricht naar deze mogelijke gevolgen van de fusies. Uiteindelijk is er groen licht gegeven voor deze drie ziekenhuisfusies in Zuid-Limburg, Hoofddorp-Haarlem en Tilburg. Belangrijke reden voor deze goedkeuring was dat de zorgverzekeraars sinds 2012 meer mogelijkheden en prikkels hebben om scherp in te kopen en zij er zelf van overtuigd zijn de betrokken

ziekenhuizen te disciplineren wat betreft prijs en kwaliteit. Rijken de kosten van de betrokken ziekenhuizen de pan uit, of laat de kwaliteit te wensen over, dan riskeren de ziekenhuizen dat de zorgverzekeraars beperkter gaan inkopen bij het ziekenhuis of hun verzekerden gaan stimuleren naar andere ziekenhuizen te gaan. Er zijn al diverse voorbeelden van selectieve inkoop door verzekeraars op grond van kwaliteitscriteria. Als extra waarborg voor de prijs van de ziekenhuiszorg heeft de NMa een prijsplafond afgesproken met de betrokken ziekenhuizen.

GGZ

De NMa heeft geconcludeerd na een eerste onderzoek dat de overname van Stichting Emergis door Parnassia Bavo Groep, aanbieders van geestelijke gezondheidszorg, de concurrentie mogelijk beperkt. De toezichthouder heeft daarom besloten dat voor het tot stand brengen van deze overname een vergunning is vereist. Emergis is de grootste GGZ aanbieder in Zeeland. De NMa concludeert dat de Parnassia Bavo Groep op dit moment een belangrijke concurrent vormt voor Emergis via haar PsyQ-vestiging in Goes. Door de overname verdwijnt PsyQ als onafhankelijke keuzemogelijkheid voor Zeeuwse patiënten op het gebied van niet-klinische GGZ aan volwassenen en ouderen. Daarnaast heeft de Parnassia Bavo Groep een sterke positie in de aan Zeeland grenzende regio Zuid-Holland. Door de overname valt de Parnassia Bavo Groep weg als belangrijke potentiële concurrent van Emergis. Dit kan gevolgen hebben voor de betaalbaarheid en kwaliteit van de geestelijke gezondheidszorg in Zeeland. Partijen hebben uiteindelijk besloten van de fusie af te zien en derhalve geen vergunningsaanvraag ingediend.

Sectorstudie medische hulpmiddelen

In februari 2012 heeft de NMa de resultaten van een sectorstudie naar medische hulpmiddelen gepubliceerd. De [studie](#) geeft inzicht in de structuur en werking van de intramurale markten voor hulpmiddelen (zoals kunstheupen, röntgenapparatuur, stomamateriaal en mondkapjes). Dit inzicht leidt tot de aanbeveling aan zorginstellingen om inkoopprocessen te professionaliseren door krachten te bundelen en gebruik te maken van openbare aanbestedingen.

Guidance binnen de eerstelijnszorg

In de eerstelijnszorg heeft de NMa op verschillende manieren guidance gegeven om de grenzen te schetsen tussen geoorloofde samenwerking en mededingingsbeperkende afspraken. De inkooppositie van verzekeraars speelt hierin een belangrijke rol. In dit kader hebben NMa en NZa bijvoorbeeld gesproken met verenigingen van paramedici over de problemen die zij ervaren bij de contractering met zorgverzekeraars en de behoefte om daar als beroepsgroep collectief tegen op te treden. In de ogen van de NMa en NZa past de wijze waarop er selectief gecontracteerd wordt bij de sterke regierol die verzekeraars hebben en juist moeten oppakken om de zorg in Nederland in de toekomst betaalbaar, toegankelijk en van goede kwaliteit te houden. Hierbij vinden NMa en NZa het wel van belang - voor de werking van het zorgstelsel - dat verzekeraars zich blijven onderscheiden bij de inkoop van zorg. De NMa heeft daarom ook guidance gegeven aan de verzekeraars over de grenzen en mogelijkheden van inkoop samenwerking. Verder heeft de NMa, soms samen met de NZa, in de eerstelijnszorg geïntervenieerd op momenten dat nieuwe spelers toetredingsbelemmeringen ervaren.

NMa ziet af van eerder opgelegde boetes aan zeven thuiszorginstellingen

Thuiszorgondernemingen regio's Kennemerland en 't Gooi

De NMa heeft na twee uitspraken van de rechtbank Rotterdam besloten geen boete op te leggen aan Stichting Viva! Zorggroep en de Stichting Zorgbalans, Stichting Thuiszorg Gooi en Vechtstreek, Stichting Vivium Zorggroep en Stichting Hilverzorg. De rechtbank stelt dat de NMa in beide zaken onvoldoende heeft aangetoond dat de thuiszorginstellingen in de jaren 2005-2007 daadwerkelijk met elkaar konden concurreren. De rechtbank is er daarom niet van overtuigd dat de eventuele afspraken, om elkaars werkgebieden te respecteren, daadwerkelijk de concurrentie konden beperken. De rechter gaf de NMa de ruimte nader onderzoek in te stellen. Echter, een dergelijk onderzoek acht de NMa niet zinvol, ook vanwege de periode waarover nader onderzoek zou moeten plaatsvinden, te weten 2006-2007.

Stichting Vierstroom en Stichting Careyn Zuwe Aveant

In een derde zaak ziet de NMa na heroverweging eveneens af van het opleggen van boetes. De bezwaren van Vierstroom en Careyn zorgden voor twijfel over de uitleg die de NMa in eerste instantie had gegeven aan de tussen beide zorginstellingen gesloten overeenkomst. Daardoor kan de NMa niet meer met zekerheid vaststellen dat de thuiszorginstellingen daadwerkelijk een afspraak hebben gemaakt met als doel de onderlinge concurrentie uit te schakelen.

Toename concurrentiebewustzijn in thuiszorg

De NMa ziet een positieve trend waarbij steeds meer thuiszorgondernemingen zich bewust zijn van concurrentie en de regels die daarbij gelden. Naar aanleiding hiervan heeft de thuiszorg niet langer prioriteit voor de NMa.

Overige activiteiten en resultaten

Nieuwe stappen in huisartsenzorg

De Landelijke Huisartsenvereniging (LHV) en de regionale Kringen van de LHV hebben de NMa toegezegd voortaan niet meer namens hun leden te onderhandelen met zorgverzekeraars over onder andere de tarieven voor behandelingen. Ook geven zij geen adviezen meer aan huisartsen over het wel of niet ondertekenen van contracten die zorgverzekeraars aanbieden. Door deze toezegging van LHV kunnen individuele huisartsen en zorgverzekeraars samen beter tegemoet komen aan de individuele behoeften van patiënten, zoals ruimere openingstijden en nieuwe vormen van zorg.

De NMa is positief over de constructieve houding van de LHV. De LHV stelt ook een zogeheten complianceprogramma vast. Hierin staat wat medewerkers moeten doen als zij te maken krijgen met zaken waarvan zij vermoeden dat deze strijdig zijn met de Mededingingswet.

Sectorbrede aanpak

De LHV-toezegging past in de sectorbrede aanpak van de NMa in de huisartsenzorg. De NMa heeft voor verschillende problemen in de sector gezocht naar passende oplossingen. Begin 2012 legde de NMa een boete op aan de LHV en twee van haar medewerkers vanwege adviezen om de vestigingsvrijheid voor nieuwe huisartsen te beperken. De LHV heeft hiertegen bezwaar aangetekend. Ook heeft de NMa actie ondernomen naar aanleiding van signalen van consumenten dat zij niet of erg moeilijk kunnen overstappen naar een andere huisarts. De NMa heeft de betreffende huisartsen laten weten dat de keuzevrijheid van patiënten voorop moet staan en dat zij die niet mogen beperken door onderlinge afspraken. Deze huisartsen gaven aan deze visie te delen en waar nodig actie te ondernemen.

Tot slot heeft de NMa in de huisartensector meerdere informele gesprekken gevoerd met (groepen van) huisartsen om hen ondersteuning te bieden bij vragen omtrent de werking van de Mededingingswet. Zo is door de NMa gesproken met een regionale huisartsenorganisatie over de mogelijkheden voor verdergaande samenwerking tussen huisartsen.

3.6 Duurzaamheid

Evenals in 2011 was in het verslagjaar het thema duurzaamheid een aandachtspunt voor de NMa.

De NMa kreeg van diverse kanten vragen voorgelegd of bepaalde duurzaamheidsinitiatieven zijn toegestaan onder het mededingingsrecht. Dit was mede naar aanleiding van een uitnodiging daartoe van de Staatssecretaris van Economische Zaken. De NMa heeft in verschillende gesprekken met initiatiefnemers meer duidelijkheid kunnen geven.

Vanwege de behoefte aan transparantie over wat wel en niet mag, onderzocht de NMa de beschikkingenpraktijk ten aanzien van duurzaamheidsinitiatieven en ging zij na welke houding de NMa, en in de toekomst de ACM, ten aanzien daarvan zou moeten innemen. Ook werd gewerkt aan de voorbereiding van een kennisbank voor op de website. Deze kennisbank en handvatten voor de beoordeling van duurzaamheidsinitiatieven worden begin 2013 gepubliceerd.

3.7 Markt en Overheid

Op 1 juli 2012 is de Wet Markt en Overheid in werking getreden. Deze wet, die de Mededingingswet wijzigt, stelt gedragsregels waar overheden zich aan moeten houden om oneerlijke concurrentie met ondernemingen te voorkomen als zij zelf of via haar overheidsbedrijven economische activiteiten uitoefenen. Voor economische activiteiten die al plaatsvonden vóór 1 juli 2012 geldt een overgangstermijn van twee jaar voor de meeste gedragsregels. Overheden kunnen deze overgangsperiode gebruiken om hun huidige handelswijze in overeenstemming te brengen met de gedragsregels.

Team Markt en Overheid

De NMa heeft haar taken op het gebied van Markt en Overheid voortvarend opgepakt. Er is een team opgericht om toezicht te houden op de naleving van de gedragsregels door overheden. Dit team geeft voorlichting aan overheden en ondernemers over de nieuwe regelgeving en treedt handhavend op bij een overtreding van de gedragsregels.

Nulmeting

De NMa heeft in 2012 een nulmeting uitgevoerd met als doel meer inzicht te krijgen in de bekendheid van overheden en ondernemers met de Wet Markt en Overheid. Daarnaast wenste de NMa met de nulmeting een beter beeld krijgen van de ernst en omvang van de problematiek. Het onderzoek voor de nulmeting is in 2012 afgerond. De NMa zal de resultaten van de nulmeting publiceren.

3.8 Rechtspraak in 2012 - Mededinging

In 2012 werd 54% van de in totaal 32 uitspraken met een positief resultaat voor de NMa afgerond. Dit percentage is lager dan het afgelopen jaar (2011: 83% van de 25 uitspraken). De laatste beroepsprocedures tegen de boetebesluiten van de NMa in het kader van de schoon-schip actie in de bouw, werden dit jaar afgerond. Ook deden de Rechtbank en het CBb uitspraak over enkele principiële kwesties, zoals de reikwijdte van het zwijgrecht en de toepassing van de mededingingsregels in de zorgsector.

Einde schoon-schip bouw

In 2012 heeft het CBb in de laatste schoon schip bouwzaken uitspraak gedaan. De rechtbank Rotterdam deed in 2008 de eerste uitspraken. In totaal zijn 57 schoon schip bouwzaken aan de rechter voorgelegd; 37 daarvan zijn tot in hoogste instantie bij het CBb uitgeprocedeerd. In totaal is 82% van de zaken met een voor de NMa positief resultaat afgerond. Daarbij rekent de NMa door de rechter in diverse zaken toegepaste boeteverlagingen wegens overschrijding van de redelijke termijn grotendeels als gevolg van een lange gerechtelijke procedure niet als verlies.

De NMa had voor de afhandeling van de grote hoeveelheid schoon schip bouwzaken – in totaal ruim 1400 betrokken ondernemingen – een bijzondere versnelde sanctieprocedure en boetesystematiek opgesteld. Deze aanpak heeft het mogelijk gemaakt om veel zaken af te handelen binnen een beperkt tijdbestek. Het overgrote deel van de schoon schip zaken is definitief in de administratieve fase afgerond. Een relatief beperkt aantal bouwondernemingen heeft beroep en hoger beroep ingesteld. De NMa heeft geconstateerd dat de beschreven aanpak van de bouw heeft bijgedragen aan de breed gewenste cultuuromslag in de bouw. Waar de NMa toch nog gedragingen tegenkomt, die leiden tot aanbestedingsafspraken in strijd met de mededingingsregels, treedt zij hiertegen hard op, zeker indien er sprake is van recidive.

De rechter heeft de aanpak van de NMa goedgekeurd. De NMa heeft de ruimte om keuzes te maken en de sanctieprocedure en het boetebeleid op een alternatieve wijze vorm te geven. De rechter toetst of de gemaakte keuzes niet onredelijk of onevenredig zijn en of de bouwondernemingen vooraf goed zijn voorgelicht.

Een beperkt aantal bouwondernemingen koos niet voor de versnelde sanctieprocedure, omdat zij vonden dat zij geen overtreding hadden begaan. In deze zaken is de reguliere procedure toegepast. Daarin kwam ook het bewijs voor de overtreding aan de orde. In deze zaken heeft de rechter een aantal keer de boete teruggedraaid omdat er onvoldoende bewijs was. Uit de uitspraken van 2012 – zie met name de uitspraken van het CBb van 5 april 2012 (LJN: BW1393) en van 13 december 2012 (AWB 11/241 en AWB 11/260, n.n.g.) – blijkt dat de rechter daarbij vooral waarde hecht aan bewijsmiddelen die ten tijde van de overtreding zijn opgesteld. Stukken die nadien zijn opgesteld moeten worden ondersteund door ander overtuigend bewijsmateriaal. In de meeste reguliere zaken is de boeteoplegging in stand gebleven (zie ook de uitspraken van het CBb van 12 juli 2012, (LJN: BX6386) van 13 december 2012 (AWB 11/241) en uitspraken van het CBb in reguliere zaken uit 2011).

Ten slotte blijkt uit de uitspraken van het CBb van 28 augustus 2012 (LJN: BX7256 en BX7257), dat de rechter ook kritisch beoordeelt of het onderzoeksrapport van de NMa duidelijk genoeg aangeeft wat de overtreding inhoudt en waar dit op is gebaseerd. Hierop moet de onderneming zijn verdediging kunnen baseren. In het

besluit kan de NMa niet buiten de reikwijdte van het rapport treden. Daar had de NMa zich in de betreffende twee zaken volgens het CBb niet aan gehouden.

Sancties/Misbruik

Zwijgrecht ex-werknemers

Het CBb heeft uitspraak gedaan in de principiële kwestie over de reikwijdte van het zwijgrecht voor ondernemingen. Ingevolge artikel 53 Mw bestaat er “aan de zijde van de onderneming” geen verplichting om een verklaring af te leggen als sprake is van een redelijk vermoeden van overtreding. In 2011 volgde de rechtbank Rotterdam de NMa in haar betoog dat dit zwijgrecht zich niet (mede) uitstrekt tot ex-werknemers van de onderneming, omdat zij – kort gezegd – niet langer namens de onderneming kunnen spreken. Het CBb oordeelt echter anders. Het CBb ziet geen rechtvaardiging om het zwijgrecht voor ondernemingen te beperken tot degenen die op het moment van het verhoor werkzaam zijn bij de onderneming. Artikel 53 Mw dwingt niet tot een dergelijke beperking. Ook ex-werknemers van een onderneming, van wie de NMa vermoedt dat deze betrokken is bij een overtreding, kunnen zich volgens het CBb in een onderzoek van de NMa beroepen op het zwijgrecht van artikel 53 Mw.

Sanctiezaken

In april 2012 vernietigde de rechtbank Rotterdam twee boetebesluiten van de NMa in de thuiszorgsector. De boetes waren opgelegd wegens verboden marktverdelingsafspraken tussen thuiszorginstellingen in 't Gooi en Kennemerland. De rechtbank oordeelde dat onvoldoende was komen vast te staan dat in deze thuiszorgregio's daadwerkelijk zodanige concurrentie mogelijk was tussen de betreffende instellingen, dat deze ook beperkt kon worden door de betreffende afspraken. De NMa had hiertoe volgens de rechtbank Dit betreft onder meer de concrete juridische en economische context in 't Gooi en Kennemerland, zoals het contracteerbeleid van het zorgkantoor, de betekenis van garantiebudgetten, wachtlijstenproblematiek en perspectief voor toenemende concurrentie, meer moeten onderzoeken. De NMa moet aannemelijk maken dat concurrentie niet alleen theoretisch maar ook in de praktijk een reële optie is voor de betrokken ondernemingen. De NMa heeft zich bij deze uitspraken neergelegd en besloten vijf à zes jaar na dato geen nader contextonderzoek in deze zaken te doen.

Feitelijk leidinggevers

In de Wegener zaak heeft de rechtbank Rotterdam voor het eerst de mogelijkheid van beboeting van feitelijk leidinggevers door de NMa bevestigd. De rechtbank onderschrijft de criteria die de NMa hanteert. Vervolgens legt de rechtbank met name het zogenaamde beschikkingscriterium uit. De functionaris moet wetenschap hebben gehad van de inbreukmakende gedragingen (aanvaardingscriterium) en, gelet op zijn feitelijke positie binnen de onderneming, bevoegd en redelijkerwijs zijn gehouden om zich tegen deze gedragingen te verzetten (beschikkingscriterium). Het is niet noodzakelijk dat de functionaris zich ook bewust was dat de betreffende gedragingen een overtreding vormden. Bij drie van de vijf door de NMa beboete functionarissen, die deel uit maakten van het management van de onderneming, was volgens de rechtbank aan de criteria voldaan. Wel zijn hun boetes verlaagd, omdat de omvang en duur van de overtreding naar het oordeel van de rechtbank beperkter was dan de NMa had aangenomen. Commissarissen kunnen in het algemeen slechts bij (hoge) uitzondering als feitelijk leidinggever worden aangemerkt. De rechtbank oordeelde dat hun rol binnen de onderneming een andere is, namelijk toezicht houden, in plaats van aansturen van gedragingen. In dit geval vond de rechtbank dat onvoldoende van een atypische rol van de twee door de NMa beboete commissarissen was gebleken.

Misbruik machtspositie

Het CBb deed uitspraak in het hoger beroep van Fresh FM, een regionale radio-omroep die aan Buma (Bureau voor Muziekauteursrechten) moet betalen voor het uitzenden van muziek. Volgens Fresh FM maakte Buma misbruik van haar economische machtspositie door in haar tarieven te discrimineren tussen verschillende soorten omroepen. De NMa onderzocht of de tariefdifferentiatie tot uitsluiting dan wel uitbuiting zou kunnen leiden. Bij dit laatste stuitte de NMa op meetproblemen en paste zij – als second best – een internationale tariefvergelijking toe. Op basis van dit onderzoek, wees de NMa de klacht van Fresh FM af. Het CBb acht het onderzoek van de NMa toereikend. Omdat Fresh FM niet met indicaties kwam waarom wél sprake was van misbruik of waarom de motivering van de NMa niet klopte, hoefde de NMa geen vervolgonderzoek te doen en mocht zij de klacht afwijzen.

Concentratiecontrole

Geen meldplicht koper

Het CBb heeft uitspraak gedaan in de zaak Pacton. Hiermee is de discussie beslecht over wie de NMa mag aanspreken op het (ten onrechte) niet-melden van een concentratie. De wet richt zich, anders dan de NMa op grond van de memorie van toelichting meende, volgens het CBb niet tot de verkopende partij van aandelen. Dit betekent dat voortaan alleen de koper (en de targetonderneming) verplicht is een fusie te melden alvorens deze te voltrekken. De NMa mocht daarom geen boete voor het niet-melden opleggen aan de verkoper. Hoewel de Nederlandse bepalingen naar de letter anders luiden, sluiten de Nederlandse regels hiermee voortaan aan bij de regels zoals die gelden bij de melding van fusie onder de Europese regels.

Drempels voor verzekeraars

In de zaak Amlin speelt een aan de zaak Pacton verwante discussie over de uitleg van de wettelijke bepalingen over de geldende meldingsdrempels voor concentraties van verzekeraars. In een tussenuitspraak heeft de rechtbank het debat in het voordeel van de NMa beslecht. De betrokken partijen moeten gezamenlijk (wereldwijd) EUR 113,45 miljoen aan bruto geboekte premies hebben behaald, waarvan EUR 4,54 miljoen ontvangen van Nederlandse ingezetenen. De drempel van EUR 4,54 miljoen (die in artikel 31 lid 2 Mw is vermeld) komt aldus in de plaats van de drempel van EUR 30 miljoen die in artikel 29 lid 1 Mw is vermeld. Met toepassing van de bestuurlijke lus kreeg de NMa wel de opdracht om de boetehoogte nader te motiveren. Er is inmiddels een nieuw besluit genomen. Einduitspraak volgt in 2013.

Einduitspraak na bestuurlijke lus

In 2010 en 2011 heeft de rechtbank eerder een bestuurlijke lus toegepast in de zaken KPN / Reggefiber en Van Drie / Alpuro. In deze zaken vochten derden telkens de goedkeuring van deze fusies aan. In beide zaken werd de NMa in de gelegenheid gesteld op onderdelen de motivering van haar goedkeuringsbesluiten aan te vullen. In 2012 heeft de rechtbank in beide zaken beslist dat de NMa met succes de geconstateerde motiveringsgebreken heeft gerepareerd. In de zaak Van Drie / Alpuro deed de NMa hiervoor eerst nog een nader marktonderzoek. Omdat sprake was van een motiveringsgebrek vernietigde de rechtbank weliswaar de (oorspronkelijke) besluiten, maar liet zij de rechtsgevolgen gelet op de nadere motivering in stand. Dit betekent dat de gegeven goedkeuring aan de betreffende concentraties volledig in stand blijft. De beroepsprocedures van de derden gericht op het terugdraaien van de goedkeuring voor beide fusies slaagden per saldo niet.

Uitleg van remedie

In de Wegener zaak moest de rechtbank zich buigen over de uitleg van de remedie die de NMa en Wegener in 2000 zijn overeengekomen bij de goedkering van de krantenfusie tussen Wegener en VNU. Het debat spitste zich toe op de vraag hoe de voorwaarde tot 'het waarborgen van de onderlinge onafhankelijkheid van de regionale dagbladen PZC (Wegener) en BN/De Stem (voormalig VNU) in Zeeuws-Vlaanderen' moest worden uitgelegd. De NMa meende dat Wegener het in de loop der tijd minder nauw was gaan nemen met deze voorwaarde en deze daarmee had overtreden. De rechtbank gaat voor een stuk met Wegener mee, dat de remedie ruimte laat voor de uitleg dat het gaat om het waarborgen van de redactionele onafhankelijkheid. Dit staat, anders dan de NMa vond, niet in de weg aan samenwerking tussen de redacties of het afstemmen van commercieel beleid van de beide bladen. Vanaf het moment dat er feitelijk nog maar één hoofdredacteur werkzaam was voor de Zeeuws-Vlaamse edities van PZC en BN/De Stem overtrad Wegener, ook volgens de rechtbank, de remedie wel. Hiermee is de inhoud / strekking van de aan Wegener opgelegde remedie ingeperkt. Een ruimere strekking bleek onvoldoende uit de tekst van de remedie en het totstandkomingstraject van de remedie. Hierdoor is ook de duur van de overtreding aanzienlijk ingekort. Mede gelet hierop heeft de rechtbank de aan Wegener opgelegde boete verlaagd.

Opheffen van remedie

In 2009 heeft Wegener, hangende de sanctieprocedure over de uitleg van de remedie, een (afzonderlijk) verzoek ingediend om de remedie op te heffen. Gezien de huidige marktomstandigheden en haar financiële positie zou het niet meer rendabel zijn om twee onafhankelijke redacties in Zeeuws-Vlaanderen te laten bestaan. Wegener is er, na een uitvoerig economisch debat over de te hanteren beoordelingsmaatstaf (en de toepassing daarvan), niet in geslaagd om aannemelijk te maken dat (a) er (markt)ontwikkelingen zijn die het mededingingsbelang dat de NMa bij de beoordeling van de fusie en de remedies in acht nam, wezenlijk hebben gewijzigd, en (b) er (markt)ontwikkelingen zijn die maken dat de belasting voor Wegener zodanig is toegenomen dat die niet meer in redelijke verhouding staat tot het beschermde mededingingsbelang. De rechtbank oordeelde dat de NMa na onderzoek van de door Wegener aangedragen argumenten, waarbij zij zich ook liet adviseren door economische experts/onderzoeksbureaus, met recht het herzieningsverzoek mocht afwijzen. Wegener dient zich derhalve te blijven houden aan de remedie zoals die nu door de rechtbank in de sanctiezaak is uitgelegd.

Onderzoeksbevoegdheden

De voorzieningenrechter van de rechtbank Den Haag moest zich buigen over de vraag in hoeverre de NMa op grond van de medewerkingsplicht van artikel 5:20 Awb inlichtingen (als bedoeld in artikel 5:16 Awb) mag vorderen bij een derde partij, die geen verdachte is in een lopend onderzoek van de NMa maar die wel werkzaamheden heeft verricht ten behoeve van de ondernemingen waarnaar de NMa onderzoek doet. Deze derde partij heeft aan de verdachte ondernemingen diensten aangeboden ten behoeve van de uitvoering van hun complianceprogramma's; in het kader van deze dienstverlening kwam de derde partij in aanraking met informatie die voor het onderzoek van de NMa naar verdachte ondernemingen relevant kan zijn. De derde partij verzette zich met een civielrechtelijk kort geding concreet tegen de vordering van de NMa gericht op het verstrekken van een lijst van namen van de opdrachtgevers aan wie zij haar diensten aanbood in de betreffende sector. Naar het voorlopig oordeel van de kortgedingrechter mag de NMa zich niet rechtstreeks tot

derde partijen wenden met een dergelijk informatieverzoek (gericht op het verstrekken van een lijst van namen van ondernemingen) wanneer nog niet bekend is of, en zo ja, tegen welke van deze ondernemingen een vermoeden van overtreding van het kartelverbod bestaat. Artikel 5:20 Awb biedt naar het voorlopig oordeel van de rechter niet de mogelijkheid bij derden willekeurige gegevens op te vragen op basis waarvan dan vervolgens kan worden beoordeeld of er toezichthoudende bevoegdheden zullen worden ingezet. Volgens de NMa is van willekeur geen sprake maar ging het om een gerichte en weinig belastende stap in haar onderzoek, waarbij de betreffende ondernemingen al bekend waren met het feit dat zij onderwerp van onderzoek zijn. De NMa heeft tegen de uitspraak hoger beroep ingesteld bij het Gerechtshof Den Haag.

4 Regulering

Volledige concurrentie is op bepaalde markten niet mogelijk. Dat is bijvoorbeeld het geval bij het spoorwegennet en het energienetwerk. In deze markten is er maar één aanbieder van een spoorlijn of een elektriciteitsnetwerk. Het aanleggen van meerdere spoorlijnen of elektriciteitsnetwerken naast elkaar zou niet efficiënt zijn. Een dergelijke aanbieder is dan een 'natuurlijke monopolist'.

De NMa ziet toe op voorwaarden die ervoor moeten zorgen dat ondernemingen in deze sectoren werken alsof ze wel concurrenten hebben, bijvoorbeeld door (maximum) tarieven vast te stellen die zij in rekening mogen brengen. Ook controleert de NMa of deze bedrijven goede service bieden. Ze zorgt er ook voor dat andere bedrijven die van bepaalde netwerken gebruik willen maken dat tegen redelijke voorwaarden kunnen doen. Op die manier zorgt de NMa ervoor dat energie- en vervoermarkten maximaal bijdragen aan onze welvaart door ze zo veel mogelijk te laten functioneren als echte markten.

4.1 Energie

De NMa reguleert en houdt toezicht op energiemarkten om deze zo effectief mogelijk te laten werken. De NMa richt zich daarom op het (bijdragen aan het) creëren van condities waaronder de markt optimaal kan functioneren en de belangen van de consument voldoende tot hun recht (kunnen) komen.

Concreet betekent dit dat de NMa streeft naar de totstandkoming van een geïntegreerde Europese markt waarin afnemers van energie altijd zijn verzekerd van betaalbare, betrouwbare en duurzame energie. Belangrijk hierbij is dat afnemers daadwerkelijke keuzevrijheid krijgen, waar ze deze nog niet hebben, en over de juiste informatie beschikken om een weloverwogen keuze te maken.

In deze geïntegreerde Europese markt moet de prijs van energie door concurrentie tot stand komen. Er moeten handelsplaatsen komen waarop steeds meer handelaren actief worden. Om dit te kunnen realiseren is het belangrijk dat de energiemarkt wordt ondersteund door betrouwbare netwerken met voldoende fysieke capaciteit die efficiënt wordt benut.

De beheerders van deze netwerken moeten een efficiënte bedrijfsvoering hebben en er moet ruimte zijn voor investeringen en innovatie. Als dit wordt bereikt, zijn netbeheerders in staat om belangrijke ontwikkelingen in de markt en duurzame energie te ondersteunen.

Betrouwbare energiebedrijven en bruikbare informatie voor energieconsumenten

Het is belangrijk dat consumenten zonder zorgen kunnen overstappen naar een andere leverancier. Zij moeten erop kunnen vertrouwen dat zij tijdig een eindafrekening ontvangen en dat administratieve processen op orde zijn. De voorbereidingen op de sectorbrede overgang naar een nieuw marktmodel heeft daarom ook de aandacht van de NMa. Voor een goed werkende markt is bovendien van belang dat consumenten aanbiedingen kunnen vergelijken. Via ConsuWijzer krijgen consumenten overzichtelijke informatie over energie, zodat zij gefundeerde keuzes kunnen maken.

Integratie van groothandelsmarkten

De goede werking van de energiemarkt is voor een belangrijk deel afhankelijk van de groothandelsmarkt. Hoe meer voordeel energieleveranciers kunnen behalen door concurrentie op de groothandelsmarkt, hoe meer voordeel zij aan hun afnemers kunnen doorgeven. Voor de werking van de groothandelsmarkten is het onder meer van belang dat de Nederlandse markt gekoppeld is aan de omliggende landen. Hierdoor heeft de consument meer keuze, ook voor goedkope of duurzame energie. Door deze marktkoppeling krijgt de consument lagere tarieven en kan de consument kiezen uit een gevarieerder aanbod. Bovendien zorgt het voor meer leveringszekerheid. De NMa spant zich daarom in voor de versterking van de Noordwest-Europese energiemarkt. Zij doet dit bijvoorbeeld door het stimuleren van nieuwe vormen van capaciteitstoedeling op de grensverbindingen, zoals veilingen en door te onderzoeken of grensoverschrijdende capaciteit beter benut kan worden.

Investeringsklimaat energienetten

Bij energienetten is sprake van monopolisten. Het zou immers niet efficiënt zijn om bijvoorbeeld meerdere elektriciteitsnetwerken naast elkaar aan te leggen. Maar monopolisten in de energiemarkten moeten wel efficiënt werken zodat energie betaalbaar blijft voor de consument. De NMa geeft daarom efficiëncyprikkels en stelt (maximum)tarieven vast die netbeheerders in rekening mogen brengen bij hun afnemers. Daarbij is het voor een betaalbare, betrouwbare én duurzame energievoorziening noodzakelijk dat er ruimte is om investeringen te doen. Er zal bijvoorbeeld geïnvesteerd moeten worden in grensoverschrijdende transmissiecapaciteit, decentrale opwekking van energie en slimme meters. Om investeringen te kunnen doen is het cruciaal dat de netbeheerders financieel gezond zijn en in staat zijn benodigd kapitaal aan te trekken. De NMa streeft in het toezicht op de netwerken naar een optimale balans tussen de belangen van afnemers en producenten.

Activiteiten in 2012

NMa beboet Liander en Nuon CCC voor onvoldoende beschermen klantgegevens

De NMa heeft netbeheerder Liander en Nuon CCC boetes van respectievelijk 3,32 miljoen euro en 208 duizend euro opgelegd voor het onvoldoende afschermen van klantgegevens. Doordat deze partijen hun klantgegevens onvoldoende afschermden, was het voor medewerkers van energieleverancier Nuon Sales mogelijk die gegevens in te zien en te gebruiken voor marketingdoeleinden.

De wet die de splitsing van energiebedrijven regelt, schrijft voor dat netbeheerders verplicht 'apart staan' van de bedrijven die zich bezig houden met energieproductie en de levering. Hiermee wordt voorkomen dat een netbeheerder een tot dezelfde groep behorende leverancier bevoordeelt. Alleen dan kan eerlijke concurrentie plaatsvinden tussen energieleveranciers. In een geliberaliseerde energiemarkt is dit van essentieel belang. Het schenden van de verplichting tot geheimhouding is daarom een ernstige overtreding.

Liander en Nuon Sales hebben hun klantgegevens ondergebracht bij Nuon CCC. Door een fout in de toegangsrechten was het mogelijk dat medewerkers van Nuon Sales de gegevens van klanten van Liander konden inzien. Dat betekende dat Nuon Sales toegang had tot gegevens van klanten die naar een andere leverancier dan Nuon zijn overgestapt. Liander krijgt een boete omdat het bedrijf wettelijk verplicht is haar gegevens geheim te houden. Ook wanneer zij deze gegevens bij een ander onderbrengt voor het uitvoeren van bepaalde werkzaamheden blijft Liander verantwoordelijk voor een correcte scheiding. Nuon CCC krijgt de boete als medepleger.

Alle partijen hebben bezwaar gemaakt tegen de sanctiebesluiten en hebben hierbij verzocht om rechtstreeks beroep bij de Rechtbank Rotterdam. De NMa heeft hiermee ingestemd en is in afwachting van een zittingsdatum.

NMa beboet voormalig leidinggevendenden Greenchoice

In december 2011 heeft de NMa een boete van 7,2 miljoen euro opgelegd aan energieleverancier Greenchoice. De energieleverancier kreeg die boete voor het jarenlang te laat of niet sturen van eindafrekeningen aan consumenten die hun leveringsovereenkomst hadden beëindigd en nog geld tegoed hadden. In vervolg hierop heeft de NMa in 2012 de twee voormalig leidinggevendenden van Greenchoice ook persoonlijk beboet voor het

leiding geven aan die overtreding. De opgelegde boete is gelijk aan het maximum dat de NMa kan opleggen, namelijk 450.000 euro per persoon.

Tevens heeft de NMa de leveringsvergunning van Greenchoice aangepast. De vergunning bevat nu specifieke eisen voor de kwaliteit van de administratie. Die moeten ervoor zorgen dat consumenten nu en in de toekomst vertrouwen houden in Greenchoice. De onderneming zal blijvend haar administratieve processen op orde moeten hebben om de kans op herhaling van de overtredingen weg te nemen. De NMa ziet hier scherp op toe. De NMa vindt het belangrijk dat consumenten zonder zorgen kunnen overstappen naar een nieuwe leverancier. Zij moeten erop kunnen vertrouwen dat die overstap probleemloos verloopt en dat zij tijdig een eindafrekening ontvangen. De bedrijfsvoering van een energieleverancier moet altijd betrouwbaar zijn en de NMa is er om daarop toe te zien.

In de bezwaarfase zijn alle bezwaren van Greenchoice afgewezen. De boete van Greenchoice is ongewijzigd gehandhaafd. De boetes van de twee voormalig leidinggevendenden zijn in bezwaar met 10% gematigd, vanwege hun aandeel in het 'reparatietraject' van Greenchoice. Dit betreft de terugbetaling van de bedragen die de klanten van Greenchoice nog tegoed hadden.

NMa: Energierekening kan tot bijna 500 euro lager

De gemiddelde consument betaalt jaarlijks tot 488 euro meer dan nodig aan energiekosten op een rekening van ongeveer 2000 euro per jaar. Inmiddels stapte 36 procent van de consumenten één of meerdere keren over en nog eens 33 procent overweegt een overstap. Gemiddeld denken consumenten dat het overstapvoordeel maar 72 euro is; in werkelijkheid kan dat dus tot 488 euro zijn. Dit besparingspotentieel blijkt onder meer uit de [trendrapportage](#) Marktwerking en Consumentenvertrouwen in de energiemarkt voor het eerste half jaar van 2012.

De NMa heeft meegewerkt aan de ConsuWijzercampagne 'Switchen van energiebedrijf, Gebruik de overstapcoach!'. Daarin wordt de consument stap voor stap door het overstapproces geholpen. Dat begint bij de uitleg van een energierekening. Dat is nodig voor het berekenen van het tarief dat wordt aangeboden op bijvoorbeeld een site van een energieleverancier of een vergelijkingssite. Op de contracten waarbij gas én elektriciteit samen worden geleverd ('dual fuel'), kan vaak het meeste worden bespaard.

NMa geeft groen licht voor modelcontract energie

In 2012 heeft de NMa het modelcontract voor de levering van gas en elektriciteit vastgesteld. Consumenten kunnen op basis van het modelcontract de verschillende energieleveranciers eenvoudiger vergelijken en zo de meest aantrekkelijke aanbieding vinden. Het modelcontract voor energie is een duidelijk en overzichtelijk standaardcontract dat alle leveranciers ten minste moeten aanbieden. Het enige dat verschilt, is de prijs aangezien alle andere contractvoorwaarden gelijk zijn.

Het modelcontract is op verzoek van de NMa door de branchevereniging Energie- Nederland ontwikkeld. Zij hebben daarvoor een voorstel ingediend. Na consultatie heeft de NMa het modelcontract vastgesteld en per 1 juli 2012 ingevoerd voor alle leveranciers. Andere contractvormen blijven naast het modelcontract bestaan.

De Vereniging Eigen Huis (VEH) is in bezwaar gegaan tegen het besluit van de NMa. Volgens VEH had ook een modelcontract moeten worden vastgesteld voor contracten met bepaalde looptijd en vaste prijs. De NMa heeft het bezwaar van VEH ongegrond verklaard. Tegen dit besluit heeft VEH beroep aangetekend.

Rechter geeft NMa gelijk in uitspraak gastransporttarieven

De rechter heeft zich in november definitief uitgesproken over de methodebesluiten Gas Transport Services (GTS) voor de reguleringsperiode 2006 t/m 2013. De NMa heeft in deze besluiten de tarieven van GTS bepaald. Centraal stonden de waarde van het net van GTS en de hoogte van de tarieven. De rechter heeft de NMa op alle punten in het gelijk gesteld. De rechter heeft de zienswijze van de NMa gevolgd in de vaststelling van de startwaarde van het net van GTS op 4,8 miljard euro ten behoeve van de regulering. Daarmee blijven de huidige tarieven in stand.

De uitspraak geeft stabiliteit en duidelijkheid aan de sector. Alle partijen weten nu waar ze aan toe zijn. Afnemers en shippers weten nu tegen welk tarief ze gas transporteren. De netbeheerder GTS weet welk tarief zij mogen hanteren en waarvoor zij vergoed mogen worden. Als laatste geeft het beëindigen van jarenlange procedures duidelijkheid aan kapitaalverstrekkers over de belangrijkste parameters van de regulering.

Marktintegratie energie

De Nederlandse energiemarkt ontwikkelt zich voorspoedig. Over de hele linie van verhandelde producten op handelsplaats TTF wijzen de indicatoren op een duidelijke toename in liquiditeit. Op de elektriciteitsmarkt laten de indicatoren bij de meeste producten overwegend een stabiel niveau van liquiditeit zien. Dat blijkt uit het [liquiditeitsrapport](#) dat de NMa in juli van 2012 publiceerde over 2011.

Een markt is liquide als spelers snel en tegen lage kosten tot een transactie komen. Liquide handelsplaatsen zijn een voorwaarde voor goedwerkende energiemarkten. Hiervan profiteert ook de consument. De NMa monitort de handelsplaatsen voor energie.

Gas

Het verhandelde volume op gasbeurs APX ENDEX is verdubbeld in 2011 en de handel met tussenkomst van brokers maakt een enorme groei door. De NMa streeft naar verdere ontwikkeling van de liquiditeit op de groothandelsmarkt voor gas onder meer door integratie met omliggende markten.

Onderzoek

De NMa is in 2012 samen met de CREG en Ofgem, de Belgische en de Britse toezichthouder, een onderzoek gestart naar het gebruik van gastransportverbindingen die de drie landen verbinden. Het gaat daarbij voornamelijk om de BBL-pijpleiding tussen Groot-Brittannië en Nederland, en de IUK-pijpleiding tussen Groot-Brittannië en België. Het onderzoek moet antwoord geven op de vraag of deze zogenoemde interconnectoren efficiënter kunnen worden benut om zo een meer geïntegreerde Europese groothandelsmarkt voor gas tot stand te brengen.

Uit een eerste analyse van de drie toezichthouders blijkt dat het gebruik van de verbindingen in economisch opzicht kan worden verbeterd. Het komt daarnaast regelmatig voor dat gas niet stroomt in de richting die op basis van prijsverschillen wel zou mogen worden verwacht. Hierdoor importeert een land bijvoorbeeld gas terwijl het economisch logischer is om op dat moment gas te exporteren.

Er kunnen verschillende redenen zijn waarom de verbindingen niet volledig worden gebruikt op momenten dat dat economisch gezien wel wordt verwacht. De regelingen voor transport van gas over de verbindingen zelf of de regelingen voor gastransport in de afzonderlijke landen kunnen daartoe aanleiding geven. Deze regelingen mogen voor de nationale markten voldoen, maar kunnen in combinatie wellicht de gashandel tussen de markten verstoren. Het onderzoek van de drie toezichthouders zal deze regelingen en de invloed daarvan op de marktwerking tegen het licht houden.

Veilingen

Vooruitlopend op de Europese introductie van veilingen voor grenscapaciteit is landelijk netbeheerder GTS al gestart met een pilot op de grensverbindingen met Duitsland. Veilen leidt tot een eerlijker toegang tot de schaarse transportcapaciteit; iedere marktpartij kan onder gelijke omstandigheden meedingen.

GTS en Gasunie Deutschland hebben daarnaast samen met veertien andere Europese gasnetbeheerders het initiatief genomen om één Europees platform op te richten waar transportcapaciteit op de grenzen wordt geveild. Eind 2012 werd bekend dat dit initiatief Prisma gaat heten. De NMa is bij de oprichting, samen met de toezichthouders van de andere betrokken lidstaten nauw betrokken. Naar verwachting is het platform operationeel per april 2013. De NMa stemt met deze ontwikkelingen in en heeft in 2012 de benodigde ontheffingen verleend voor de pilot.

Elektriciteit

Op de groothandelsmarkt voor elektriciteit staat Europese marktintegratie al enige jaren prominent op de agenda. Marktkoppeling met omliggende landen is hierbij van grote betekenis. Elektriciteitsprijzen in Nederland, België, Frankrijk en Duitsland zijn in 2011 het grootste deel van de tijd aan elkaar gelijk. Een volgende stap in marktkoppeling is de overgang naar een systeem dat meer grenscapaciteit beschikbaar moet maken. Dan zullen de prijzen nog verder naar elkaar toegroeien.

NMa pleit voor meer flexibiliteit in de energiewetgeving

De NMa heeft in 2012 de gas- en elektriciteitswet geëvalueerd. In het verslag van de evaluatie bepleit de NMa onder meer de wetgeving flexibeler te maken. Het aanbrenge van deze flexibiliteit biedt de benodigde handvatten om de juiste balans te vinden tussen de vaak tegengestelde belangen die de NMa moet wegen in dilemma's die inherent zijn aan marktregulering. Een voorbeeld van een dergelijk dilemma is de afweging tussen enerzijds het uitgangspunt dat de consument niet teveel betaalt en anderzijds het belang van het op peil houden van de kwaliteit van de energievoorziening en de daarmee verbonden investeringen.

Daarnaast leidt meer flexibiliteit in de wetgeving ertoe dat beter en sneller kan worden ingespeeld op snel wijzigende marktomstandigheden, zoals de transitie naar duurzaamheid en de integratie van de Europese energiemarkten.

De Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet bepalen dat de NMa periodiek de doeltreffendheid en de effecten van deze wetten evalueert. De Regeling Evaluatie Elektriciteitswet en Gaswet bevat nadere regels voor de inhoud van het evaluatieverslag, waaronder een aantal overkoepelende doelstellingen en enkele evaluatiethema's waaraan specifiek aandacht moet worden besteed. Het ministerie neemt de uitkomsten van de evaluatie mee in de herziening van de gas- en elektriciteitswet die op stapel staan. Het ministerie doet dit binnen het [wetgevingstraject STROOM](#).

NMa garandeert energielevering klanten Orro Energy en Trianel Energie

Eind 2012 heeft de NMa de vergunningen ingetrokken van Orro Energy en Trianel Energie voor de levering van elektriciteit en gas aan consumenten en kleinzakelijke afnemers. Beide bedrijven waren niet langer in staat om de ingekochte energie te betalen, waardoor zij hun klanten niet meer konden bedienen. Wanneer de NMa een vergunning intrekt, start een regeling die er voor zorgt dat kleinverbruikers stroom en gas blijven ontvangen. De leveringszekerheid voor deze klanten is hierdoor gegarandeerd.

De levering van energie aan kleinverbruikers is binnen die regeling gedurende tien werkdagen gegarandeerd door de landelijke netbeheerders TenneT en Gasunie Transport Services (GTS). Die periode is nodig om deze klanten onder te brengen bij een andere leverancier. In deze tien dagen kunnen klanten niet zelf overstappen naar een andere energieleverancier van eigen keuze. Zodra klanten bij een andere leverancier zijn ondergebracht worden ze hierover geïnformeerd. Indien een kleinverbruiker niet tevreden is over die nieuwe leverancier of diens tarieven of voorwaarden, kan hij alsnog naar een andere leverancier overstappen binnen de opzegtermijn van 30 dagen. Onder toezicht van de NMa zijn de kleinverbruik klanten van Trianel Energie via deze regeling ondergebracht bij diverse andere leveranciers. Een groot deel van de kleinverbruik klanten van Orro zijn overgenomen door een andere energieleverancier.

4.2 Vervoer

Nederland streeft ernaar om vervoermarkten maximaal te laten bijdragen aan onze welvaart door ze zo veel mogelijk te laten functioneren als echte markten. Bij vervoermarkten is echter vaak sprake van monopolisten. Bij monopolisten bestaat het gevaar dat zij te veel oog hebben voor het eigen belang en te weinig prikkels hebben om het belang van de afnemers optimaal te bedienen. Daarom houdt de NMa toezicht op (delen) van de vervoermarkt. Het is bijvoorbeeld in de luchtvaart- en de spoormarkt in Nederland niet mogelijk om tot een volledige vrije markt te komen. Deze twee markten hebben wat betreft het beheer van de infrastructuur te maken met partijen met een monopolie of een sterke machtspositie: Prorail en Keyrail voor het spoor en Schiphol voor de luchtvaart.

In de havens bij het zeetransport is er ook sprake van een monopolist: het Loodswezen. Daarnaast hebben de gemeentelijke openbaarvervoerbedrijven in de drie grote steden (Amsterdam, Rotterdam en Den Haag) een regionaal monopolie.

Activiteiten in 2012

NMa: Opbrengstenverdeling treinkaartjes door NS onwenselijk

De NMa rondde in 2012 het onderzoek naar de verdeling van vervoerinkomsten door NS af met een rapportage waarin de NMa het ministerie van Infrastructuur & Milieu adviseert de verdeling niet door NS, maar door een onafhankelijke partij te laten uitvoeren. Ook adviseert de NMa een nieuw en transparant meetsysteem te ontwikkelen dat voldoende betrouwbaar en nauwkeurig is.

In opdracht van het ministerie van Infrastructuur en Milieu verdeelt de NS vervoeropbrengsten tussen NS en spoorvervoerders Veolia, Arriva, Syntus en Connexion. NS doet dit op basis van een steekproefsgewijze telling van het aantal passagiers, het zogenaamde 'Meten in de trein'. De NMa constateerde dat dit systeem door NS niet volledig is beschreven en daarmee niet transparant is. Ook constateerde de NMa dat er een risico van belangenverstremming is door de taak bij NS te beleggen. Verschillende vervoerders hadden een signaal ingediend bij de NMa dat NS de opbrengsten op basis van een ondeugdelijke methodiek zou verdelen. Daardoor zouden andere vervoerders dan NS benadeeld worden. Het onderzoek heeft geen vermoeden van overtreding van de Mededingingswet of de Spoorwegwet opgeleverd.

NMa: luchtvaartmaatschappijen en spoorvervoerders kunnen geen vuist maken tegen Schiphol en ProRail

De NMa heeft onderzocht of klanten van Schiphol (luchtvaartmaatschappijen) en ProRail (spoorvervoerders) onderhandelingsmacht hebben tegenover de infrastructuurbeheerders waaraan zij gebonden zijn. De NMa constateerde dat luchtvaartmaatschappijen geen 'kopersmacht' hebben bij Schiphol. Spoorvervoerbedrijven ontbreekt het aan macht bij ProRail en Keyrail. In rechtstreekse onderhandelingen over bijvoorbeeld tarieven, zijn luchtvaartmaatschappijen en spoorvervoerders niet in staat een vuist te maken. In de wet is vastgelegd dat Schiphol en ProRail / Keyrail bij veranderingen in tarieven hun gebruikers moeten consulteren. Gebruikers klaagden dat hun bezwaren tegen tarieven en voorwaarden in de praktijk niet of nauwelijks gehoor vinden, terwijl kopersmacht wel een belangrijk uitgangspunt was bij de keuze voor een licht reguleringsregime voor de

spoor- en luchtvaartmarkt. In de praktijk richten gebruikers zich daarom vaak, bij gebrek aan onderhandelingsresultaat, tot het ministerie of oefenen ze politieke druk uit, met wisselend succes.

De resultaten van het onderzoek dienen als input voor verdere discussies over de versterking van regulering op het spoor en in de lucht. Zie voor meer informatie de Marktconsultatie van NMa: [Kopersmacht in de Nederlandse luchtvaart- en spoorwegsector](#).

CBb verwerpt hoger beroep Schiphol in klacht van KLM tegen de tarieven van Schiphol voor 2009

Het CBb volgt de rechtbank Rotterdam in diens oordeel van 25 november 2010 dat drie kostenposten door Schiphol niet in de luchthaventarieven voor 2009 doorberekend mochten worden. De KLM had in 2008 over die kostenposten een klacht bij de NMa ingediend. Het ging om de kosten van de geluidswal die Schiphol nabij de Polderbaan heeft aangelegd, om een deel van de kosten van het zogeheten Schiphol College en om de kosten van een accountantsonderzoek dat Schiphol had laten uitvoeren. De NMa oordeelde destijds dat deze kosten niet mochten worden verrekend in de tarieven. Het CBb kan zich vinden in het oordeel van de NMa. Met deze uitspraak is meer duidelijkheid gegeven over belangrijke begrippen uit de Wet luchtvaart.

NMa stelt beleidsregel internationaal personenvervoer per spoor vast

De NMa publiceerde in 2012 een beleidsregel waarin is vastgelegd hoe de toezichthouder de voorwaarden zal toetsen waaronder een personenvervoerder een internationale treinverbinding mag openen. De voorwaarden, opgesteld door het ministerie van Infrastructuur en Milieu, zijn bedoeld om een zittende concessiehouder te beschermen tegen een te zware inbreuk op de gegunde concessie door de nieuwe toetreders. De beleidsregel volgt uit de Liberaliseringsrichtlijn (2007/58/EG) waarmee de openstelling van de markt voor internationaal personenvervoer per spoor is beoogd. Om te voorkomen dat nieuw internationaal vervoer te veel ten koste gaat van nationale concessiehouders beoordeelt de NMa het hoofddoel van de nieuwe aanbieder en het eventueel in gedrang komen van het economisch evenwicht van de concessiehouder.

NMa: capaciteitsverdeling spoor voor internationaal goederenvervoer moet beter

In Nederland is ongeveer 85 procent van het goederenvervoer per spoor grensoverschrijdend. Goederen moeten makkelijk en snel vervoerd kunnen worden vanuit de Rotterdamse haven naar het achterland. Dat is vooral belangrijk nu de Tweede Maasvlakte een flinke extra druk op wegen, binnenvaart en spoor zal leggen.

In het verkennende onderzoek '[Internationale capaciteitsverdeling op het spoor](#)' heeft de NMa knelpunten geanalyseerd en oplossingen verkend voor het internationale goederenvervoer per spoor. Aanleiding voor het onderzoek waren signalen die de NMa ontving dat de verdeling van de spoorcapaciteit voor internationale goederentreinen niet vlekkeloos zou lopen. De geïdentificeerde knelpunten liggen op het vlak van flexibiliteit en tijdige internationale afstemming. Niet alleen over wie wanneer over het spoor mag rijden, maar ook waar en wanneer er gewerkt wordt aan het spoor. En welke alternatieve routes dan beschikbaar zijn.

ProRail is mede op basis van de uitkomsten van het onderzoek gestart met een aantal verbeteringen. De NMa gaat op basis van de uitkomsten van dit onderzoek samen met de Duitse toezichthouder, de Bundesnetzagentur, een initiatief starten om de samenwerking tussen betrokken partijen op de grensovergang tussen Nederland en Duitsland te verbeteren.

NMa beperkt de stijging van de loodsgeldtarieven voor 2013

De loodsgeldtarieven stijgen in 2013 met 2,67 procent ten opzichte van 2012. De NMa stelde daarmee evenwel de tarieven lager vast dan het voorstel van de Nederlandse Loodsencorporatie (NLC). Het voorstel van de NLC ging uit van een stijging van 2,94 procent. De NMa onderzoekt jaarlijks of de kosten juist berekend zijn en of de werkwijze van de loodsen efficiënt is. De NMa moet afwijken van het tariefvoorstel van de loodsen als blijkt dat het niet voldoet aan de eisen die de Loodsenwet daaraan stelt. Daarmee zorgt de NMa er voor dat de schepen die naar binnen geloodst worden daarvoor niet te veel betalen.

Daarnaast maakte de NMa in 2012 met de NLC afspraken over een aantal langlopende bezwaardossiers. Deze afspraken reduceerden de administratieve lasten voor alle betrokkenen en zorgden voor transparantie.

4.3 Rechtspraak in 2012 – Regulering

Energie

In 2012 bevatte 80% van de uitspraken een voor de NMa gunstig resultaat (2011: 76%). Daarbij was sprake van een relatief groot aantal zaken (22). De rechtspraak betrof dit jaar een waaier aan onderwerpen. Enkele uitspraken springen eruit: verschillende uitspraken over tariefregulering, diverse codewijzigingsprocedures en een sanctiezaak.

Tariefregulering

De tariefregulering van de NMa en de daarin gemaakte keuzes zijn blijkens de uitspraken uit 2012 nagenoeg geheel in stand gelaten. Dit was ook het geval in 2011.

De methodebesluiten voor zowel de landelijk gasnetbeheerder GTS (Mb GTS 2006-2013) als voor de landelijk hoogspanningsnetbeheerder TenneT bleven volledig in stand (Mb TenneT 2011-2013). De uitspraken bevatten heldere overwegingen over de verschillende principiële en voor de sector soms ingrijpende keuzes die de NMa maakte voor centrale reguleringsvraagstukken. Dat betrof onder meer de waarderingsmethode van het landelijke gasnet van GTS en het elektriciteitsnetwerk van TenneT (GAW), de methode tot vaststelling van de toegestane winst (WACC), de wijze van toegroei naar efficiënte kosten en de vergelijkingsmethode (benchmark) met buitenlandse netbeheerders van hoogspanningsnetwerken. De NMa beschikt hier over keuzevrijheid over de te volgen methode zolang de sectorwet de oplossing toelaat (de rechter toetst niet of een alternatief meer of minder geschikt is). Wel moet de NMa haar keuze goed onderbouwen (motivering en onderzoeksrapporten) en ook de algemene beginselen van behoorlijk bestuur in acht nemen (vertrouwensbeginsel, gelijkheidsbeginsel etc.).

Deze beoordelingsruimte heeft de NMa ook bij toepassing van de nacalculatiebevoegdheid (artikel 41c, tweede lid E-wet) zoals volgt uit de zaak tariefbesluit Westland 2009. De NMa kan zelf beslissen of en op welke wijze een tariefcorrectie volgt. In de uitspraken in de zaken Sapa en Roto Smeets kaderde het College de getrapte opbouw van de tariefregulering en de mogelijkheden van bezwaar en beroep in. Gronden van marktpartijen gericht tegen tariefbesluiten moeten in de daartoe geëigende tariefprocedure worden ingebracht. Indien een tariefbesluit formele rechtskracht heeft (er staat geen procedure meer open), kan het niet via een geschilprocedure alsnog worden aangetast.

Ook de beroepen tegen het methodebesluit regionale netbeheerders gas (methodebesluit NG4R) zijn definitief ongegrond verklaard, nadat de netbeheerders – na overleg met de NMa – hun resterende grond gericht tegen de grondslag van de regulering van de gasaansluitdienst introkken. Het eerdere tussenoordeel uit 2011 werd daarmee definitief en de door het CBb aangekondigde prejudiciële vragen over die grondslag zijn niet langer aan de orde.

In 2012 kwam ook meer duidelijkheid over de verplichtingen bij de aanleg van zogenaamde ‘grote’ of ‘maatwerkaansluitingen’. Bij grote elektriciteitsaansluitingen is er voor de afnemer keuzevrijheid om de aanleg aan te besteden. Niet alleen de netbeheerder mag deze aanleggen, ook gespecialiseerde bedrijven mogen dat. Uit de zaak Global Switch II bleek dat de netbeheerder ondanks de aanwezigheid van een (potentiële) markt desgevraagd tegen kostprijs plus een redelijk rendement de elektriciteitsaansluiting moet realiseren. Anders

dan de NMa verwachtte, dient zij dat tarief daarop achteraf te toetsen, indien een afnemer een geschilprocedure start. De situatie voor grote gasaansluitingen (>40m³) is anders. Voor gasnetbeheerders geldt – anders dan bij elektriciteit het geval is – geen aansluitverplichting voor grote aansluitingen. Daar is volgens de wetgever sprake van een daadwerkelijke vrije markt, ook voor de netbeheerder (de knip in het gasnet (“aansluitpunt”) is overigens wel gereguleerd).

Codewijzigingen

In de diverse codes zijn de wettelijke bepalingen over de technische voorwaarden en de vaststelling van tarieven nader uitgewerkt, meestal op voorstel van de netbeheerders (soms op voorstel van de NMa). In artikel 27 e.v. E-wet en 12a e.v. Gaswet is hiervoor een procedureel kader gegeven, dat in 2012 nader is verduidelijkt. Bij de toetsing van de voorstellen van de gezamenlijke netbeheerders en de vaststelling van de uiteindelijke teksten beschikt de NMa over enige beoordelingsruimte en mag zij aanwijzingen geven, al ligt het inhoudelijke primaat van de regeling bij de gezamenlijke netbeheerders als opstellers van het voorstel. In de zaak Netcode stelde de NMa volgens het CBb terecht vast dat in het betreffende voorstel teksten over enkele activiteiten ontbraken en dat de gezamenlijke netbeheerders die dienden aan te vullen. Het College bepaalde dat de NMa in dat geval een zogenaamd behandelplan moet opstellen, zodat ook voor derden de voortgang transparant blijft.

In de zaak die leidde tot de tussenuitspraak Tarievencode gas (gasaansluitdienst) had de NMa zelf een voorstel voor een codewijziging geïnitieerd om de gasaansluitdienst in de tarievencode op te nemen. In dat geval ligt het primaat van de gemaakte reguleringskeuzes, de daarbij mee te wegen belangen en de waardering daarvan juist bij de NMa. In deze zaak faalden de beroepsgronden op één na.

Een nadeel van de codewijzigingsprocedure uit de E-wet en de Gaswet is dat de codes soms nog in een lopende beroepsprocedure worden betwist, terwijl alweer een nieuw wijzigingsvoorstel is ingediend. Dat kan betekenen dat over oude voorschriften nog moet worden geoordeeld door het CBb. Een voorbeeld hiervan is de zaak Automatisch opwaarderen (allocatiemechanisme van schaarse transportcapaciteit in het gasnet). Deze zaak bestond uit inmiddels negen (wijzigings-)besluiten. Inhoudelijk hielden zij bij de rechter stand. Uit de uitspraak volgt ook dat een herformulering van passages in de code zonder inhoudelijke aanpassingen (derhalve niet op rechtsgevolg gericht) niet kan leiden tot een nieuwe rechtsgang. Een partij die de eerste slag heeft gemist kan later dus niet via een nieuwe ronde nieuwe kansen afdwingen.

Voor het belanghebbendenvraagstuk is de zaak DSM van belang. De codewijziging in deze zaak over kwaliteitsconversie (aanpassen van de samenstelling van gas) was gebaseerd op het principe van socialisatie. Ongeacht het daadwerkelijke gebruik betalen partijen mee aan de dienst naar rato van hun gasafname. Dat kan aanzienlijke financiële gevolgen hebben voor individuele ondernemingen. Anders dan zogenaamde representatieve organisaties kunnen individuele ondernemingen echter niet zomaar tegen een codewijzigingsbesluit opkomen. Zij dienen zich daarvoor in rechtens relevante wijze van andere afnemers te onderscheiden (omvang is niet een relevant criterium). Blijkens de uitspraak onderscheiden partijen zich bij het socialisatiemechanisme – dat bij energieregulering veelvuldig wordt gehanteerd – niet snel van anderen. Het beroep van DSM slaagde niet wegens het ontbreken van belang in de zin van artikel 1:3 Awb.

Sanctie Colportage

De zaak Energie:direct betrof colportageproblematiek in energiezaken, waarvoor in de media veel aandacht bestaat. Ook de Consumentenautoriteit is hiertegen in een apart traject opgetreden. Veel consumenten begrepen uit wervingsgesprekken niet dat zij een contract met een andere leverancier hadden gesloten. Dat was in strijd met de informatieplicht waaraan de Energiekamer nadere eisen heeft gesteld in de [Richtsnoeren Informatieverstrekking van de NMa 2010](#) met daarin de minimale eisen bij colportage. De rechtbank bevestigde de informatieplicht van de colporteur en de leverancier van gas/elektriciteit. De uitleg van de informatieplicht sluit aan bij de richtsnoeren. Alle bewijs tezamen achtte de rechtbank voldoende bewezen dat Energie:direct in 2009-2010 deze plicht meer dan incidenteel had geschonden. De boete van ruim 1,1 miljoen euro was dan ook op zijn plaats.

Vervoer

Ook dit jaar is het aantal uitspraken over vervoerszaken beperkt (3). De vraagstukken en de uitspraken in deze zaken zijn principieel van aard en van belang voor de hele NMa. Zo werd in hoger beroep ook door het CBB geen overtreding van ProRail vastgesteld in de procedure voor de jaarlijkse (2007) verdeling van spoorweginfrastructuurcapaciteit (zaak Connexion). Het CBB toetste uitgebreid aan het discriminatieverbod en met name aan het onderdeel objectieve rechtvaardiging. De NMa moet alert zijn op het bestaan van een objectieve rechtvaardiging en dient bij een beroep op deze uitzondering het ontbreken daarvan aan te tonen. De eventuele objectieve rechtvaardiging wordt door het College in twee stappen onderzocht: principieel (gerelateerd aan de norm) en feitelijk.

Naast deze sanctieprocedure werden in 2008 door de NMa nog drie overtredingen door netbeheerder ProRail vastgesteld met betrekking tot diverse onderdelen van de capaciteitsverdelingsprocedure voor het jaar 2007. De rechtbank liet deze overtredingen in 2010 in stand, maar verlaagde de boetes. In de zaak ProRail (verdeling onderhoudscapaciteit) ging de NMa tegen een van die substantiële boeteverlagingen in hoger beroep. Het CBB liet echter de door de rechtbank verlaagde boete in stand. Het College kijkt bij de evenredigheid van de boete met name kritisch naar de verwijtbaarheid en de omstandigheden waaronder de overtreding is gepleegd en de gevolgen voor betrokken partijen. De boetematiging die de NMa had toegepast vanwege verminderde ernst en beperkte schadelijke gevolgen leidde nog steeds tot een in de ogen van de rechter te hoge boete. Uiteindelijk bleven drie van de vier overtredingen voor de rechter in stand.

Diverse kostenposten die Schiphol claimde te mogen verwerken in haar luchtvaarttarieven dienden voor rekening van Schiphol zelf te blijven. Dit is gebleken in de zaak Tarieven Schiphol 2009. Onder meer de aanleg van een geluidswal en de werving van medewerkers ten behoeve van bagage-afhandelaars betroffen geen luchtvaartactiviteiten. De kosten daarvoor mogen niet in de luchtvaarttarieven worden opgenomen.

5 Consument & NMa

Markten laten werken. Dat is de missie van de NMa. In een markt die goed werkt, doen ondernemingen hun uiterste best om de kwaliteit van hun producten en diensten te verbeteren, de prijzen laag te houden en nieuwe producten en diensten aan te bieden. Ondernemingen die dat beter doen dan hun concurrenten verkopen meer producten en diensten. Marktwerking zorgt er dus voor dat consumenten wat te kiezen hebben en waar voor hun geld krijgen. Als onafhankelijke autoriteit houdt de NMa hier toezicht op.

Goed werkende markten zijn niet altijd mogelijk. Bepaalde ondernemingen hebben “natuurlijke monopolies”. In dit soort markten is er bijvoorbeeld maar één aanbieder van een spoorlijn of een elektriciteitsnetwerk mogelijk. Het aanleggen van meerdere spoorlijnen of elektriciteitsnetwerken naast elkaar is niet efficiënt. Daarom legt de NMa deze ondernemingen voorwaarden op om te werken alsof ze wel concurrenten hebben. Zo stellen we bijvoorbeeld tarieven vast die een beheerder van een elektriciteitsnetwerk in rekening mag brengen. Of we controleren of deze bedrijven goede service bieden. We zorgen er ook voor dat bedrijven die van deze netwerken gebruik willen maken dat tegen redelijke voorwaarden kunnen doen.

ConsuWijzer

ConsuWijzer maakt de consument bewust van zijn rechten en plichten. Bij het loket kan de consument een vraag stellen, een klacht melden, informatie zoeken en voorbeeldbrieven downloaden. ConsuWijzer streeft ernaar de consument zelf mondig te maken en zijn recht te laten halen. Consumenten krijgen gratis advies. Daarbij wordt hij geholpen (vermeende) obstakels te overwinnen.

ConsuWijzer is het informatieloket van drie toezichthouders: de Consumentenautoriteit, de NMa en de Onafhankelijke Post en Telecommunicatie Autoriteit. Dit gezamenlijke loket maakt het consumenten gemakkelijk. Zij hoeven zich niet af te vragen bij welke toezichthouder zij moeten zijn: ConsuWijzer zorgt voor het antwoord op de vraag of zet het signaal uit bij de juiste toezichthouder.

Vanaf het moment dat het wetsvoorstel Instellingswet ACM in werking is getreden en de drie toezichthouders zijn samengevoegd tot de Autoriteit Consument en Markt (ACM), zal ConsuWijzer onderdeel zijn van de ACM.

Hoe werkt ConsuWijzer?

Bij het digitale loket ConsuWijzer vindt de bezoeker informatie, maar ook praktische hulpmiddelen zoals voorbeeldbrieven en checklists. ConsuWijzer geeft consumenten ook praktisch advies per telefoon of mail. Consumenten kunnen op de site terecht voor onder meer voorbeeldbrieven. Daarnaast staan op de website scripts om gesprekken met winkeliers of telefonische verkopers te oefenen en natuurlijk is er ook (begrijpelijke) juridische informatie. ConsuWijzer lost geen problemen op voor individuele consumenten, maar geeft duidelijke adviezen en helpt consumenten op weg om zelf problemen op te lossen.

Samenwerking

Voor de toezichthouders is het belangrijk dat consumenten vragen en klachten melden, deze worden dan geregistreerd door ConsuWijzer. Dat geeft de toezichthouders goed zicht op wat er in de markt speelt. Het

loket vervult daarmee ook een belangrijke signaalfunctie. De toezichthouders beschikken over de signalen en bepalen mede op basis hiervan waar de problemen het grootst zijn. Vragen die zij op die manier kunnen beantwoorden:

- Waar hebben consumenten de meeste vragen over?
- In welke sectoren zijn de meeste problemen?
- Welke bedrijven houden zich niet aan de wet?
- Waar moet de toezichthouder iets aan doen?

De afzonderlijke organisaties kunnen op basis van de signalen zelfstandig of gezamenlijk onderzoeken starten en indien nodig ingrijpen om problemen op te lossen. Zij stemmen hun dienstverlening en voorgenomen acties onderling af. Omgekeerd leveren de toezichthouders ook informatie aan het loket, ieder op zijn eigen deel terrein.

ConsuWijzer in 2012

De website ConsuWijzer.nl trok 2,2 miljoen bezoekers in 2012, of ruim 6.000 bezoeken per dag. ConsuWijzer heeft 80.000 vragen en meldingen van consumenten ontvangen. De toezichthouders achter het loket zijn naar aanleiding hiervan diverse onderzoeken gestart.

De meest bekeken pagina's op de website gaan over abonnementen (opzeggen en stilzwijgende verlenging), telemarketing en garantie. De top-5 van de meest voorkomende meldingen bij ConsuWijzer in 2012 ziet er zo uit:

1. garantie en non-conformiteit
2. misleidende en agressieve verkoop (met name Bel-me-niet en spam)
3. rekeningen en betalen
4. beëindigen en ontbinden overeenkomst
5. bestellen en leveren en naleven voorwaarden overeenkomst

ConsuWijzer voldoet aan webrichtlijnen

Sinds november 2012 mag ConsuWijzer het Waarmerk Drempelvrij Webrichtlijnen voeren. Dit betekent dat de website voldoet aan de webrichtlijnen. Dit betekent dat zowel de gewone als de mobiele site van ConsuWijzer voor iedereen heel toegankelijk is. Ook voor mensen met een beperking, zoals blinde en dove mensen.

ConsuWijzer voor de derde keer website van het jaar

Nederlanders hebben ConsuWijzer uitgeroepen tot 'Beste Overheidswebsite' van het jaar 2012. Website van het jaar is de belangrijkste online publieksprijs. In 2010 en 2011 koos het publiek ConsuWijzer ook al tot beste overheidswebsite.

NMa & ConsuWijzer

Met het geven van praktisch advies geeft ConsuWijzer de consument handvatten om zelf actie te ondernemen richting een bedrijf of onderneming. Naast het mondiger maken van de consument verzamelt ConsuWijzer signalen, die een belangrijke basis vormen voor het werk van de toezichthouders.

Overstapcoach

Steeds meer mensen stappen over naar een andere energieleverancier. Toch is een grote groep mensen nog nooit overgestapt. Bijvoorbeeld omdat ze vinden dat overstappen ingewikkeld is, of te veel gedoe. Ook denken mensen minder te kunnen besparen met een overstap dan in werkelijkheid het geval is. Dit blijkt uit [onderzoek](#) van de NMa.

Om deze overstapdrempel bij de consument te verkleinen, is op ConsuWijzer de Overstapcoach geplaatst. De Overstapcoach leidt de consument in vier stappen door het overstapproces. Hierdoor ervaren consumenten zelf hoe eenvoudig een overstap kan zijn en worden consumenten zich bewust van de hoeveelheid geld die eventueel kan worden bespaard met een overstap. Een onderdeel van de Overstapcoach is de [rekeninghulp](#) die op een interactieve wijze uitleg geeft bij de energierekening.

Slim shoppen

[Onderzoek van de NMa](#) toont aan dat er grote prijsverschillen zijn tussen de aanbieders van hypotheek, verzekeringen en leningen. Consumenten kunnen veel geld besparen door voor de aanschaf meerdere aanbieders van financiële producten te vergelijken. Op ConsuWijzer is een financieel besparingsoverzicht geplaatst dat consumenten inzicht geeft in de besparing per financieel product. Consumenten krijgen per type huishouden een overzicht van de jaarlijkse totale besparing en de besparing per financieel product. Een stappenplan helpt de consument om vervolgens daadwerkelijk een keuze te maken voor een bepaald financieel product.

Geschilbeslechting

Consumenten en bedrijven zijn het niet altijd eens met de werkwijze van netbeheerders in de energiewereld. Als consumenten er niet uitkomen met de netbeheerder kunnen zij klachten voorleggen aan de NMa. De Raad van Bestuur van de NMa kan deze [geschillen](#) behandelen en toetsen of de handelswijze van netbeheerders in strijd is met de wetten waarop de NMa toezicht houdt, of kan proberen te bemiddelen.

De NMa probeert zoveel mogelijk geschillen tussen afnemers van diensten van netbeheerders op te lossen via bemiddeling, voorlichting en toelichting. Dat geldt ook voor bedrijven. Er hoeft dan geen langdurige procedure gevolgd te worden: in de meeste gevallen volstaat telefonisch contact met beide partijen. Tussentijd van de NMa brengt de onderlinge communicatie vaak weer op gang. Partijen blijken daarna meestal in staat om naar tevredenheid een oplossing te vinden voor hun geschil. Bemiddeling van de NMa leidt bijvoorbeeld regelmatig tot correctie van een nota wanneer abusievelijk het verkeerde tarief in rekening is gebracht.

Geschilbeslechting in 2012

In 2012 zijn er 21 geschillen ingediend. Hiervan zijn er 11 opgelost via bemiddeling en voorlichting. In 10 geschillen is een besluit genomen. In 4 van de geschillen gebeurde dit via de vereenvoudigde procedure en in 6 van de gevallen gebeurde dit via de reguliere procedure. Deze [procedures](#) zijn eind 2011 geïntroduceerd door de NMa.

6 Financieel

NMa (Ambtelijk apparaat)

De Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMa) ontvangt van het ministerie van Economische zaken (EZ) middelen voor personele en materiële kosten. Deze worden toegewezen door middel van een budgetbrief (tabel 6.1). De Vervoerkamer wordt via de EZ begroting gefinancierd door het ministerie van Infrastructuur en Milieu (IenM). De NMa (en EZ) stuurt in haar begrotingsuitputting op verplichtingen. Kasuitgaven zijn hier een logisch gevolg van. In tabel 6.4 worden de uitgaven nader gespecificeerd.

Het belangrijkste gegeven is dat de NMa geen overschrijding kende op verplichtingenniveau; hier is sprake van een uitputting van 97%. Ook met betrekking tot de uitgaven heeft de NMa een onderschrijding. Deze is € 1,0 miljoen, dat is 2,3 % van het uitgavenbudget.

In 2012 is € 41,3 miljoen aan ontvangsten verantwoord. Het grootste deel van deze ontvangsten vloeit voort uit opgelegde boetes in 2012 en eerdere jaren, de daarover ontvangen rentes en correcties op aflossingen en ontvangen boetes.

Waarderingsgrondslagen

Alle bedragen zijn opgenomen tegen nominale waarde. De vorderingen blijven tot het volledige bedrag opgenomen tot zij wegens vermoedelijke oninbaarheid buiten invordering worden gesteld.

Totaal overzicht 2012

Tabel 6.1 Realisatie ten opzichte van budgetbrief EZ (bedragen x € 1)

Omschrijving	Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten
Budgetbrief	45.397.000	45.407.000	5.289.000
Realisatie	44.009.125	44.370.280	41.318.377
Onderuitputting + / Overschrijding -	1.387.875	1.036.720	-36.029.377
In procenten	3,06%	2,28%	-681,21%

Verplichtingen

Tabel 6.2 Verplichtingen (bedragen x € 1)

Omschrijving	Toegekend budget 2012	Realisatie 2012	Realisatie 2011
Personeel	30.927.000	30.572.654	31.625.417
Materieel	14.470.000	13.436.471	15.174.218
Totaal	45.397.000	44.009125	46.799.635

De NMa kent evenals in voorgaande jaren geen overschrijding van het verplichtingen budget.

Ten opzichte van 2011 is de realisatie met ruim 2 miljoen afgenomen. Dit is voornamelijk een gevolg van de lagere budgetten door taakstellingen en een eenmalige schadevergoeding in 2011.

Uitgaven

Tabel 6.3 Uitgaven (bedragen x € 1)

Omschrijving	Toegekend budget 2012	Realisatie 2012	Realisatie 2011
Personeel	30.927.000	30.681.641	31.715.459
Materieel	14.480.000	13.688.639	16.890.280
Totaal	45.407.000	44.370.280	48.605.739

De NMA heeft in tegenstelling tot vorig jaar geen overschrijding op de uitgaven. De realisatie is fors minder dan in 2011. Dit komt door taakstellingen en door het, in vergelijking met 2011, minder inlopen op verplichtingen uit voorgaande jaren.

Tabel 6.4 Specificatie uitgaven (bedragen x € 1)

Grootboekrekening en omschrijving	Toegekend budget 2012	Realisatie 2012	Realisatie 2011
PERSONEEL			
400000 Loonkosten			27.538.536
400001 Overwerk			27.737
400002 Eenmalige extra's / Aardigheidjes personeel		27.684.976	544.558
410000 Stage- en commissievergoedingen			82.490
415002 Opleiding		841.221	890.056
415003 Werving en selectie		7.429	15.673
415004 Overige personeelskosten		5.593	22.991
415006 Overige personeelskosten corporate			600
400019 Welzijn		11.134	17.338
410033 Uitzendkrachten		1.120.156	1.876.898
410039 Dienstverlening tussen overheidsorganisaties			53.333
410020 Interim-management			211.406
416012 Ontslagregelingen			433.842
<i>Subtotaal personeel exclusief verschuivingen van materieel naar personeel</i>	<i>30.927.000</i>	<i>29.670.510</i>	<i>31.715.459</i>
400021 (M) Welzijn			11.478
410023 Beleidsondersteuning		61.311	18.477
410024 Specifieke expertise			38.984
410034 Communicatieadvies		119	47.464
450001 Reis en verblijfkosten binnenland		186.077	163.295
450002 Reis en verblijfkosten buitenland		271.696	280.491
450007 VMP (incl. forensen)		491.928	653.136
<i>Totaal verschuivingen van materieel naar personeel</i>	<i>0</i>	<i>1.011.131</i>	<i>1.213.325</i>
<i>Nieuw totaal personeel</i>	<i>30.927.000</i>	<i>30.681.641</i>	<i>32.928.784</i>
MATERIEEL			
<i>Subtotaal materieel exclusief verschuivingen van materieel naar personeel</i>	<i>14.480.000</i>	<i>13.688.639</i>	<i>15.676.955</i>
<i>Verschuivingen van materieel naar personeel</i>			<i>1.213.325</i>
<i>Nieuw totaal materieel</i>	<i>14.480.000</i>	<i>13.688.639</i>	<i>16.890.280</i>
Totaal generaal	45.407.000	44.370.280	48.605.739

In 2011 is een deel van de administratie in Oracle gevoerd. Dit betreft de kosten die uit P-direkt, het salarissysteem van de Rijksoverheid, komen. Hierdoor zijn t.o.v. 2011 verschuivingen ontstaan in de gebruikte grootboekrekeningen. Dit heeft een effect op de tabellen. Hierdoor is het ook moeilijker een goede en duidelijke toelichting op de verschillen te geven binnen het jaar en in de vergelijking met voorgaande jaren. Met betrekking tot de personele uitgaven zijn de loonkosten, door een lagere bezetting, en de inhuuruitgaven, en dan met name de uitzendkrachten, weer fors (40%) zijn verminderd.

Ontvangsten

Tabel 6.5 Ontvangsten (bedragen x € 1)

Omschrijving	Toegekend budget 2012	Realisatie 2012	Realisatie 2011
NMa boetes bouw (010)		4.412.814	3.345.419
NMa boetes niet bouw (011)		30.469.673	20.020.378
NMa algemeen (012)		2.013.277	160.231
Energie bijdrageregeling (020)	2.619.000	2.824.485	4.079.525
NMa FEES (050)	2.670.000	1.598.128	1.444.149
Totaal	5.289.000	41.318.378	29.049.701

In de budgetbrief is door EZ niet de gehele ontvangsten begroting van de NMa (inclusief High Trust) opgenomen, maar alleen de begroting van de bijdrageregeling Energiekamer en de zogenaamde fees in het kader van fusiemeldingen. De ontvangsten wijken daardoor in positieve zin behoorlijk af. Ook in meerjarenperspectief zijn de opbrengsten hoger dan gemiddeld.

Extracomptabele vorderingen boetes

Tabel 6.6 Openstaande extracomptabele vorderingen NMa per 31 december (bedragen x € 1)

Categorie	Bedrag 2012	Bedrag 2011
Meel	70.235.539	83.908.304
Paprika en uien	26.596.481	0
Wasserijen	18.868.209	18.362.000
Taxivervoer	8.507.000	0
Huisartsen	7.990.128	0
Thuiszorg	7.092.095	17.823.700
Dubbelglas	6.087.230	9.981.009
Executieveilingen	6.010.132	6.300.000
NH8	2.231.429	12.856.208
Bouw	1.599.340	7.313.596
Energie	818.180	7.202.000
Openbaar groen	170.611	862.659
FEES	225.000	195.000
Overige	11.339.328	24.059.481
Gevoegd in Faillissement	1.143.939	520.652
Mobiele telefonie	0	17.232.630
Kranten	0	21.224.413
Totaal	168.914.640	227.841.653

In de tabel van 2011 stond als totaal bedrag in de categorie Overige een bedrag ad EUR 34.040.940,-. Dit was inclusief Dubbelglas ad EUR 9.981.009,-. In 2012 is Dubbelglas als afzonderlijke regel opgenomen zodat het bedrag dat nu in de kolom 2011 bij Overige staat is verlaagd van EUR 34.040.940,- naar EUR 24.059.481.

Tabel 6.6a Specificatie boetes en bijgeschreven rente per 31 december 2012

Omschrijving	Bedrag 2012	Bedrag 2011
NMa + FEES + Energiekamer	161.122.538	212.823.197
Rente	7.795.699	15.018.456
Totaal	168.918.237	227.841.653

De vorderingen Mededinging (NMa) betreffen de in 2012 en eerdere jaren aan het bedrijfsleven opgelegde boetes, vermeerderd met de lopende wettelijke rente en verminderd met de ontvangsten. In diverse grote zaken staan nog bezwaar, beroep en hoger beroep open. Dit schort de betalingsverplichting op. Ook de mutaties van boetes en rentes naar aanleiding van gerechtelijke uitspraken zijn in de vorderingenstand verwerkt. De ontvangen boetes inclusief wettelijke rente bedroegen in 2012 36,8 miljoen euro.

Uit de afname van de rentestand kan de conclusie worden getrokken dat het juridische traject van relatief oude zaken (met veel rente) is afgerond.

De Nederlandse Mededingingsautoriteit heeft op 31 december 2012 een bankgarantie in het bezit. Dit betreft een aflopende zekerheidsstelling voor een aflopende terugbetalingsregeling. Dit is dus een telkens wijzigend bedrag en daarom wordt hier ook geen bedrag vermeld.

In 2012 zijn geen bedragen ontvangen voor boetes van de Vervoerkamer. Er hebben daarom geen doorbetalingen van boetes aan lenM plaatsgevonden.

ZBO Raad van Bestuur

Aan het Zelfstandig Bestuursorgaan (ZBO) **Nederlandse Mededingingsautoriteit** worden door het ministerie van Economische zaken middelen toegekend voor personele kosten. Deze worden toegewezen door middel van een budgetbrief.

Waarderingsgrondslagen

Alle bedragen zijn opgenomen tegen nominale waarde.

Tabel 6.7 Realisatie ten opzichte van het budget (bedragen x € 1)

Omschrijving	Verplichtingen	Uitgaven	Ontvangsten
Budgetbrief	507.000	507.000	0
Realisatie	505.384	505.384	0
Onderuitputting	1.616	1.616	0
In procenten	0,32%	0,32%	0,00%

Er was sprake van een geringe onderuitputting van de toegekende budgetten. De realisatie vloeit voort uit de arbeidsrechtelijke afspraken die door EZ zijn gemaakt met de (voormalige)leden van de Raad van Bestuur. Vanaf 1 juli 2011 is de heer Fonteijn voorzitter van de Raad van Bestuur. Aangezien hij tevens nog voorzitter van de OPTA blijft, loopt de verwerking van zijn salaris door via de OPTA. De NMa heeft de OPTA hiervoor naar rato vergoed. Deze vergoeding is op de ZBO geboekt. De vergoeding aan de OPTA bedroeg in 2012 184.000 euro.

De uitgaven in verband met de ontslaguitkeringen van een voormalig lid van de Raad van Bestuur wiens termijn in 2009 afliep worden met ingang van 2012 geboekt op een centraal budget van EZ. Het weergegeven bedrag betreft de laatste declaratie van 2011. Verder zijn in 2012 geen lumpsum ontslag vergoedingen betaald aan vertrekkende leden van de Raad van Bestuur.

7 Bedrijfsvoering

Verantwoordelijkheden en toetsingen

De opzet van deze paragraaf sluit aan bij de opzet van het departementale Jaarverslag van het Ministerie van Economische Zaken. De Raad van Bestuur van de NMa is integraal verantwoordelijk voor een doelmatige en effectieve werking van de interne processen zodat de risico's van het niet realiseren van doelstellingen optimaal worden beheerst. Wat betreft de niet-financiële processen kunnen de interne processen en de daarop van toepassing zijnde beheersmaatregelen echter nimmer absolute zekerheid bieden dat zich geen onvolkomenheden van belang zullen voordoen.

Om deze verantwoordelijkheid te kunnen dragen, is een geheel van instrumenten ingezet op het gebied van planning, control en verantwoording.

Managementverklaring Nederlandse Mededingingsautoriteit

Ik, Chris Fonteyn, voorzitter van de Raad van Bestuur van de Nederlandse Mededingingsautoriteit verklaar aangaande het jaar 2012 naar de mij ten dienste staande informatie dat:

- de financiële administratie de opgenomen realisatiegegevens inzake de aangepane verplichtingen, de begrotingsuitgaven en –ontvangsten en de ingestelde vorderingen, gevraagde zekerheden en garantiestellingen ultimo 2012 juist en volledig weergeeft in overeenstemming met de Comptabiliteitswet 2001 en de daaruit voortvloeiende regelgeving;
- de verplichtingen, uitgaven en ontvangsten conform internationale regelgeving, Nederlandse wetten, algemene maatregelen van bestuur en ministeriële regelingen zijn gedaan (comptabele rechtmatigheid);
- de opgenomen beleidsinformatie het resultaat is van een ordelijke, controleerbare en deugdelijke totstandkoming en niet strijdig is met de verstrekte financiële informatie;
- het financieel en materieel beheer voldoet aan de 'Baseline financieel en materieel beheer' van het Ministerie van Financiën;
- het toegekende apparaatsbudget (voor personeel en/of materieel) niet is overschreden.
- er geen sprake is geweest van aanwijzingen of beschuldigingen van fraude¹ of van het niet-naleven van wet- en regelgeving, waarover de directeur FEZ en de ADR niet zijn geïnformeerd.

Knelpunten bij het realiseren van de doelstellingen

In het afgelopen jaar hebben zich bij het bereiken van de doelstellingen wel diverse knelpunten voorgedaan die met behulp van de instrumenten op het gebied van planning, control en verantwoording zoveel mogelijk zijn opgelost:

---

¹ Onder de term fraude wordt verstaan een opzettelijke handeling door één of meer personen uit de kring van de leiding, de organen belast met governance, het personeel of derden, waarbij misleiding wordt gebruikt om een onrechtmatig of onwettig voordeel te behalen. Ook afwijkingen die voortkomen uit het onrechtmatig onttrekken en doen toevloeien van waarden aan de entiteit, waaronder het ongeautoriseerd bezwaren van activa, vallen hieronder. Frauduleuze financiële verslaggeving omvat opzettelijke afwijkingen of het weglaten van bedragen of toelichtingen in de financiële overzichten om gebruikers te misleiden.

- Op personeelsgebied heeft de NMa de taakstelling Balkenende / Rutte gerealiseerd. De bezetting begin 2012 was 375,5 fte (inclusief art 6.2.a en art 6.2.c). Er heeft in 2012 een behoorlijke uitstroom plaatsgevonden van 26 personen. De bezetting op 31 december bedroeg 353,7 fte; ruim 10% beneden de formatie. Vacatures worden zeer beperkt geplaatst. Het EZ concernbrede kader vacaturestelling wordt gehanteerd. Uitgangspunt hierbij is het streven om zoveel mogelijk vacatures te vervullen door een EZ-medewerker, voor werving buiten EZ is een vacaturestop van kracht. Ook door de fusie met OPTA en CA was in 2012 sprake van een vacaturestop. Afspraak was om eerst de concept plaatsing af te ronden en pas daarna te beslissen over het al dan niet vervullen van vacatures. Dit heeft eveneens bijgedragen aan de onderbezetting. Ten slotte komen er nog taakstellingsjaren aan, ook dit vraagt om een terughoudend vacaturebeleid. Om in contact te blijven met jonge professionals en voorbereid te zijn op de toekomst zijn er mogelijkheden geboden aan stagiaires om kennis te maken met het werkveld van de NMa.
- De fusie met OPTA en CA heeft beslag gelegd op diverse organisatieonderdelen van de NMa (met name de Directie Bedrijfsvoering en de diverse "bouwteams"). Dit heeft geleid tot het Organisatiebesluit en een succesvol maar intensief plaatsingsproces. Bij dit laatste is een Plaatsings Advies Commissie aan het werk geweest die een kleine 100 gesprekken heeft gevoerd. Ook zijn op veel andere vlakken resultaten geboekt. NMa (en OPTA en CA) hebben er voor gekozen om deze werkzaamheden zoveel mogelijk met eigen mensen uit te voeren.

Verbetering van de bedrijfsvoering

- In 2012 is gezamenlijk met OPTA en CA veel aandacht besteed aan het tot stand komen van een automatiseringssysteem gericht op de beheersing van documentregistratie en stroomlijning van de planning- en controlcyclus. Het plaats- en tijdonafhankelijk kunnen werken is hierin meegenomen. Het systeem is vrijwel gereed voor uitrol binnen de organisaties van de 3 fusiepartners.
- De NMa Academie is in 2012 ontwikkeld tot een ACM Academie. Er zijn programma's voor alle doelgroepen. In 2012 heeft de NMa Academie het Professionals Programma (PP), een directiespecifieke leerroute waarin verdieping plaatsvindt, en het Advanced Professionals Programma (APP), een expertprogramma dat in samenwerking met Universiteit Nyenrode voor de NMa en haar fusiepartners is opgezet, uitgevoerd.

8 Opmaat naar ACM

In maart 2011 heeft het toenmalige Kabinet besloten om de Nederlandse Mededingingsautoriteit, de Onafhankelijke Post en Telecommunicatie Autoriteit en de Consumentenautoriteit samen te voegen tot een nieuwe toezichthouder: de Autoriteit Consument & Markt (ACM). Dit voornemen vloeide voort uit het programma 'compacte rijksdienst', dat een kleinere en slagvaardige overheid tot doel heeft.

Voor de NMa heeft het jaar 2012 voor een belangrijk deel in het teken gestaan van de voorbereiding op de start van de nieuwe toezichthouder. Een belangrijke mijlpaal was de vaststelling door de Minister van Economische Zaken van het Organisatiebesluit op 6 juni 2012. Hierin zijn de belangrijkste uitgangspunten van de nieuwe organisatie vastgelegd, zoals de structuur en cultuur van de nieuwe organisatie, de taakverdeling tussen de diverse onderdelen en de financiering. Ook is in 2012 de integratie van de systemen op het gebied van ICT, HRM en bedrijfsvoering voorbereid.

De samenvoeging verloopt via twee wetgevingstrajecten: de Instellingswet die de start van de nieuwe toezichthouder met de naam 'Autoriteit Consument & Markt' mogelijk maakt en een materiële wet, waarin de stroomlijning van procedures, taken en bevoegdheden wordt geregeld.

Op 26 februari 2013 heeft de Eerste Kamer ingestemd met de Instellingswet. Deze vormt de wettelijke basis voor de nieuwe toezichthouder die per 1 april 2013 van start gaat.

9 Contactgegevens

Autoriteit Consument & Markt

Postadres

Postbus 16326
2500 BH Den Haag

Bezoekadres

Muzenstraat 41
2511 WB Den Haag

Telefoon: 070-722200

Fax: 070-7222355

E-mail: info@acm.nl

Website: www.acm.nl